

Evaluace čerpání strukturálních fondů Evropské unie na Slovensku

Michala Mrlíková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michala MRLÍKOVÁ**
Osobní číslo: **M081393**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Evaluace čerpání strukturálních fondů Evropské unie na Slovensku**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Charakterizujte regionální politiku Evropské unie.
- Popište nástroje regionální politiky EU.
- Popište strukturální politiku Slovenské republiky pro období 2007 – 2013.

II. Praktická část

- Analyzujte čerpání finančních prostředků strukturálních fondů na Slovensku.
- Zhodnoťte dosavadní realizaci strukturální politiky na Slovensku a navrhněte opatření k jejímu zefektivnění.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- I11 KADERÁBKOVÁ, J., MATES, P. a WOKOUN, R. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 447 s. ISBN 80-86473-80-5.
I21 KOREC, P. Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989 – 2004. Bratislava: Geografika, 2005. 227 s. ISBN 80-969338-0-9.
I31 MAREK, D. Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie. Brno: Barrister & Principal, 2009. 215 s. ISBN 978-80-87029-56-5.
I41 VILAMOVIČ, Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. Praha: Grada, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Zicha, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 2. dubna 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 18. května 2012

Ve Zlíně dne 2. dubna 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 14.5.2012

Mališevá

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit čerpání strukturálních fondů na Slovensku. Práce se dělí na dvě základní části: teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy z oblasti regionální politiky a také nastíněny její vznik, spolu s popisem strukturálních fondů. Dále se teoretická část zabývá počátky a současným stavem regionální politiky na Slovensku a aktuálními operačními programy pro období let 2007 – 2013. Praktická část práce zahrnuje grafy zpracované na základě tabulek o čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů. Závěr práce tvoří zhodnocení úspěšnosti a efektivity čerpání Slovenské republiky ze strukturálních fondů Evropské Unie.

Klíčová slova: regionální politika, nástroje regionální politiky, cíle regionální politiky, strukturální fondy, regionální politika na Slovensku, operační programy,

ABSTRACT

The aim of this thesis is to evaluate the drawing of the Structural Funds in Slovakia. The thesis is divided into two basic parts :theoretical and practical. The theoretical part explains the basic concepts of regional policy and also outlines its beginnings, along with a description of the structural funds. Furthermore, is the theoretical part dealing with the beginnings and the current state of the Slovak regional policy and actual operational programs for the period 2007 – 2013. Practical part includes graphs elaborated on the basis of spreadsheets about financial drawings of the Structural Funds. In the conclusion is an evaluation of the success and effectiveness of drawing from the EU Structural Funds in Slovakia.

Keywords: regional policy, regional policy instruments, regional policy objectives, the Structural Funds, Slovak regional policy, operational programmes,

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 REGIONÁLNA POLITIKA	11
1.1 PRÍČINY VZNIKU REGIONÁLNEJ POLITIKY	11
1.2 DEFINÍCIA REGIONÁLNEJ POLITIKY	12
1.3 NÁSTROJE REGIONÁLNEJ POLITIKY	13
1.4 VÝVOJ REGIONÁLNEJ POLITIKY	15
2 REGIONÁLNA POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE	17
2.1 VZNIK	17
2.1.1 Obdobie rokov 1951 – 1975.....	17
2.1.2 Obdobie rokov 1975 – 1987.....	18
2.1.3 Obdobie rokov 1988 – 1993.....	19
2.1.4 Obdobie rokov 1993 – 1999.....	19
2.1.5 Obdobie 2000 – 2006	20
2.1.6 Obdobie 2007 – 2013	21
2.1.6.1 Konvergencia	22
2.1.6.2 Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť	23
2.1.6.3 Európska územná spolupráca.....	23
2.2 NÁSTROJE REGIONÁLNEJ POLITIKY EU 2007 – 2013	25
2.2.1 Európsky fond regionálneho rozvoja	25
2.2.2 Európsky sociálny fond.....	25
2.2.3 Kohézny fond	26
2.2.4 Podpora rozvoja vidieka.....	26
2.2.5 Horizontálne priority	26
2.3 PRINCÍPY REGIONÁLNEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE	27
3 REGIONÁLNA POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY	29
3.1 OPERAČNÉ PROGRAMY	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 CELKOVÉ ČERPANIE Z FONDOV EURÓPSKEJ ÚNIE	39
5 ČERPANIE PODĽA OPERAČNÝCH PROGRAMOV	44
6 ZHODNOTENIE JEDNOTLIVÝCH ANALÝZ	53
6.1 NÁVRHY NA EFEKTÍVNEJŠIE ČERPANIE	54
ZÁVER	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
SEZNAM OBRÁZKŮ	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Rozdielna úroveň regiónov sa nikdy netýkala len jedného štátu a často bola v minulosti jedným zo zdrojov konfliktov v rámci krajiny. Najčastejšie bolo poukazované na rozdielny stupeň rozvoja regiónov najmä v čase hospodárskych problémov, či už sa jednalo o hospodárske krízy, alebo o revitalizáciu ekonomík po vojne. V menej rozvinutých regiónoch tak boli zreteľné problémy, ktoré im spôsoboval nižší rozvoj infraštruktúry, stagnujúca ekonomická produkcia, vyššia nezamestnanosť a s tým spojené kultúrne zaostávanie v porovnaní s vyspelými regiónmi. Vyrovnávanie úrovne jednotlivých regiónov sa tak stalo stále dôležitejšou súčasťou politiky jednotlivých krajín a neskôr aj medzinárodných organizácií. Aj v rozpočte Európskej únie je na regionálnu politiku poskytovaných stále viac prostriedkov, ktoré sú prerozdeľované cez štrukturálne fondy na jednotlivé ciele podpory regionálnej politiky.

Ja som si pre svoju bakalársku prácu zvolila analýzu a zhodnotenie čerpania štrukturálnych fondov na Slovensku z niekoľkých dôvodov. Slovenská republika je krajinou, kde som sa narodila aj vyrastala a preto mám k nej blízky vzťah, no študujem v Čechách, kde sa o pomeroch a regionálnej politike na Slovensku učíme len okrajovo. Preto často keď som počúvala ako dobre sa Českej republike darí využívať prostriedky z Európskej únie, nedalo mi nezamýšľať sa nad Slovenskom. Hlavným dôvodom prečo som si zvolila túto tému práce teda bola moja vlastná zvedavosť ako si Slovenská republika počína na poli čerpania štrukturálnych fondov. Ďalšia motivácia pre výber prišla po diskusiách, ktoré som úmyselne viedla na túto tému v mojom okolí. Zistila som, že väčšina ľudí nič netuší o možnosti čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, nieto ešte o tom v akej miere Slovenská republika využíva čiastku alokovanú pre jej potreby na obdobie rokov 2007 - 2013. Na základe rozhovoru s osobami, ktoré sa venujú štúdiu verejnej správy som sa dozvedela, že Slovenská republika nie veľmi dobre využíva prostriedky, ktoré sú pre ňu zazmluvnené z fondov Európskej únie. Tieto informácie sa dozvedeli počas prednášok alebo seminárov na vysokej škole, ale neboli nikde verejne prístupné. Preto som sa sama rozhodla zhodnotiť čerpanie štrukturálnych fondov Slovenskej republiky a na základe excelových tabuliek o príjemcoch finančných prostriedkov vytvoriť grafy, ktoré by ukazovali úspešnosť čerpania Slovenskej republiky zo štrukturálnych fondov.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 REGIONÁLNA POLITIKA

1.1 Príčiny vzniku regionálnej politiky

Aj keď štáty väčšinou vnímame ako jednotné celky, nedalo by sa o nich povedať, že sú jednotvárne. Okrem miništátov asi nenájdeme krajinu, ktorej každá časť by mala rovnaké ekonomické, sociálne, či životné podmienky. V každom štáte sú prosperujúce regióny, ale aj regióny s vysokou nezamestnanosťou, nedostatkom prírodných zdrojov, zlou hospodárskou výkonnosťou, alebo znečisteným životným prostredím. Nemôžeme identifikovať jednu príčinu týchto rozdielov, a práve skúmanie rozdielov medzi regiónmi a hľadanie riešenia na odstránenie ich diferencií viedlo k vzniku regionálnej politiky. Na ktorej základe rozlišujeme tri hlavné typy zaostávajúcich regiónov: (Kadeřábková, et al. 2008, s.98)

1. Regióny nedostatočne vybavené prírodnými zdrojmi –jedná sa hlavne o regióny, kde vďaka nedostatku nerastných surovín, alebo neúrodnej pôde prichádzali do úvahy len nenáročné formy poľnohospodárstva, preto je tento región väčšinou nepríťažlivý pre expanziu priemyslu a neponúka sa mu tým moc šancí, aby sa vyrovnal prosperujúcim regiónom, mnoho ráz je cestovný ruch jedinou príležitosťou pre ekonomické oživenie oblasti, pomôcť však môže aj blízkosť produktívnych regiónov.

2. Regióny s nedostatočným využitím vlastných zdrojov – oproti prvému typu región oplýva určitým prírodným bohatstvom, ale v tomto prípade nemá dostatok finančných prostriedkov na ich spracovanie, či využívanie, sprievodným javom je nízka životná úroveň oproti rozvinutým regiónom, východiskom pre tieto regióny je technologický pokrok a pritiahnutie kapitálu do regiónu.

3. Regióny so stagnujúcimi, alebo upadajúcimi základnými odvetviami – v týchto oblastiach mali silné postavenie tradičné odvetvia priemyslu ako sú ťažba uhlia, hutníctvo, ale zmenou dopytu sa v nich začala zvyšovať nezamestnanosť, klesať životná úroveň a zvyšovať emigrácia, tieto regióny by sa mali pretransferovať a zamerať na alternatívnu zamestnanosť a prichádzať s podnikmi pre nové odvetvia (Kadeřábková, et al. 2008, s.98-99)

Veľké rozdiely medzi jednotlivými regiónmi v každom štáte sťažujú jeho ďalší rozvoj a prispievajú k politickým a sociálnym nezhodám vo vnútri krajiny. Prostredníctvom regionálnej politiky sa jednotlivé štáty snažia o zmiernenie rozdielov medzi regiónmi a tým prispievaniu k súdržnosti národnej ekonomiky. (Kadeřábková, et al., 2008, s.99)

1.2 Definícia regionálnej politiky

Existuje niekoľko definícií regionálnej politiky, no ani jedna z nich nie je všeobecne prijatá ako univerzálne platná. Konkrétna definícia pojmu je komplikovaná vzhľadom na to, že v priebehu rokov od jej vzniku prechádzala regionálna politika neustálym vývojom. (Wokoun, 2003, s.12)

„Dictionary of Human Geography“, výkladový slovník B. Goodalla definuje regionálnu politiku ako „súčasť štátnej politiky, ovplyvňujúca rozmiestnenie hlavných ekonomických zdrojov a aktivít na celom území štátu, alebo v jeho časti. Regionálna politika zahŕňa opatrenia napomáhajúce jednak rastu stupňa ekonomickej aktivity v území, kde je vysoká nezamestnanosť a malá nádej na prirodzený ekonomický rast, a na druhej strane opatrenie slúžiace ku kontrole ekonomických aktivít na územiach s nadmerným rastom.“ (Wokoun, 2003, s.12)

V „Strategii regionálneho rozvoje České republiky“ je pojem regionálnej politiky vysvetlený ako „súbor intervencií, zameraných podľa konkrétnej situácie štátu a jeho regiónov a podľa očakávaných vývojových tendencií, na podporu opatrení vedúcich k rastu ekonomických aktivít a lepšiemu územnému rozloženiu v území a k rozvoju infraštruktúry. Základnou podmienkou je jasné definovanie priorít a koncentrácia prostriedkov na tieto priority.“ V takmer všetkých krajinách Európy je pojem regionálnej politiky spojený s rozvojom problémových alebo zaostávajúcich regiónov a so snahou znížiť medziregionálne rozdiely. Cieľom regionálnej politiky je zvýšiť konkurenčnú schopnosť jednotlivých ekonomík a dosiahnuť vyváženú štruktúru regiónov. (Kadeřábková, et al. 2008, s. 99)

Obsahové vymedzenie pojmu je pre každú krajinu rozdielne, pretože jednak pristupujú k riešeniu regionálnych problémov rozdielne, no na druhej strane každý štát musí pri transformácii regiónu brať do úvahy aj kultúrne a spoločenské tradície oblasti a svoje plány im prispôbiť, inak by sa mohlo stať, že by poskytnuté riešenia neboli úspešné alebo občanmi prijaté. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 100)

Regionálna politika by rozhodne nemala byť považovaná len za dočasné riešenie, ale mala by nadobudnúť nadčasových rozmerov a dostať sa do povedomia obyvateľstva. Je totiž potrebné si uvedomiť, že svet ako taký sa neustále mení, neustále zdokonaľovanie technológií, nachádzanie nových zdrojov energie. Priemyselné odvetvia, ktoré sú populárne dnes, môžu byť už o pár rokov upadajúcimi, prosperujúce regióny môžu byť v tak nevyhovujúcom stave, čo sa životného prostredia týka, že budú čeliť vysokej emigrácii, a je neskoro

riešiť problém až keď nastane a obracať sa na regionálnu politiku ako posledné riešenie neútešnej situácie. Preto by si vláda mala tento pojem veľmi dobre osvojiť a byť pripravená na neustále zásahy a sledovanie situácie nielen zaostávajúcich regiónov, ale taktiež tých prosperujúcich, aby sa z nich nestali presýtené regióny.

1.3 Nástroje regionálnej politiky

Nástroje regionálnej politiky sú používané na dosiahnutie určitých cieľov vychádzajúcich z identifikácie regionálnych problémov. Môžeme ich rozčleniť do troch základných skupín na makroekonomické, mikroekonomické a ostatné.

- 1) Makroekonomické nástroje - ich využívanie je na regionálnej úrovni značne obmedzené celkovými cieľmi národného hospodárstva ako sú platobná bilancia, agrárna politika alebo inflácia. (Kadeřábková, et al. 2008, s. 107)
 - a) Fiškálna politika – býva uplatňovaná cez znižovanie sadzby dane pre určité regióny, alebo cez prerozdelenie výdajov štátneho rozpočtu, kde prosperujúce regióny prispievajú do štátneho rozpočtu viac ako tie zaostávajúce, no tie dostávajú zo štátneho rozpočtu aj väčší podiel. Zameraním fiškálnej politiky úplne na regionálnu úroveň by bolo možné výdaje regionálne adresovať. Toto riešenie je prakticky takmer nemožné, pretože by malo negatívny dopad na príjmy štátneho rozpočtu, kvôli obmedzeniu ekonomického vývoja v prosperujúcich častiach krajiny. (Kadeřábková, et al. 2008, s. 108)
 - b) Monetárna politika - podstatou je ovplyvňovanie množstva peňazí v ekonomike, ale pod prísny dohľad aby nedochádzalo k prílišnému ovplyvňovaniu inflácie. Na regionálnej úrovni ju môžeme uplatňovať cez rozdielne kritéria v prístupe k úverom v jednotlivých regiónoch, a taktiež cez ich rozličný objem a výšku úrokovej miery, či lehotu splatnosti. Nie je možné aby monetárna politika bola zameraná len na konkrétnu oblasť, bez toho aby ovplyvnila inú. Pretože cez monetárnu politiku nemôžeme ovplyvniť rast len jedného regiónu, lebo časť získaných prostriedkov sa odlieva aj do iných regiónov cez spoločné väzby regiónov. (Kadeřábková, et al. 2008, s. 108)
 - c) Protekcionizmus - ovplyvňovanie dovozu prostredníctvom ciel a limitov štátom. Tie môžu byť zadané podľa typu výrobku a jeho priestorovej koncentrácie. Zmysel je nadobudnutý v upriamení pozornosti na domáci produkt na určitú dobu a tým je podnikom daná príležitosť na zlepšenie konkurencieschopnosti ich produktov. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 109)

- 2) Mikroekonomické - rovnováha na regionálnych trhoch práce je cieľom mikroekonomických nástrojov regionálnej politiky, prostredníctvom ovplyvňovania práce aj kapitálu v regiónoch. Úlohou mikroekonomických nástrojov je snažiť sa o pôsobenie na rozhodovanie podnikov ohľadom priestorovej lokalizácie. Môžeme ich rozdeliť podľa ich zamerania na tie čo sa zameriavajú na priestorový pohyb pracovných síl, alebo kapitálu. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 109)
- a) Realokácia pracovných síl - pri tomto nástroji je potrebné zvážiť, či je odliv obyvateľov pre región správnym riešením a nebude znamenať väčšie problémy regiónu. Na to aby sme boli schopný ovplyvniť migráciu pracovnej sily musíme poznať všetky podmienky, ktoré vstupujú do rozhodovania ľudí o možnosti presunu za prácou a aby sme boli schopný túto migráciu ovplyvniť žiadaným spôsobom. Riešenie môže byť poskytnuté v podobe čiastočnej úhrady nákladov na migráciu, ako je napríklad sťahovanie, preprava, výkup nehnuteľností, podpora pri kúpe nových bytov. Obyvatelia však za veľmi podstatné považujú aj psychologické a sociálne aspekty, ktoré musia byť prevýšené tými ekonomickými. V súčasnosti sa preto častejšie volia iné kroky ako realokácia pracovných síl, je to napríklad snaha o prilákanie kapitálu na územie regiónu, o tvorbu nových pracovných príležitostí, či o rekvalifikáciu pracovníkov. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 110)
- b) Realokácia kapitálu - môžeme ju uskutočňovať prostredníctvom už existujúcich firiem a to rozšírením ich produkcie, či naopak prevedením na iný druh výroby, alebo cez prilákanie nových podnikov do regiónu. Tieto nástroje vychádzajú z predpokladu, že väčšina produkcie je priestorovo neutrálna a k podmieneniu ich lokalizácie sa využíva stimulácia na základe zvýšenia zaujímavosti jednotlivých regiónov s dostatkom pracovnej sily. Pre firmy je lákadlom aj možnosť lacných pôžičiek v určitých regiónoch, alebo ponúkaná kapitálová a dopravná podpora. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 111)
- 3) Ostatné - používajú sa skôr výnimočne.
- a) Administratívne nástroje - v minulosti boli využité na zastavenie ekonomickej činnosti firiem na základe správneho rozhodnutia, z dôvodu prispievania k nevyváženému rozvoju územia. Ústredné správne orgány prostredníctvom týchto nástrojov chceli odbremeniť oblasti s nadmerne zaťaženou infraštruktúrou a v dôsledku toho taktiež zastaviť zhoršovanie životného prostredia v týchto regiónoch. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 112)

- b) Inštitucionálne nástroje - regionálne rozvojové agentúry sú vo väčšine krajín inštitucionálnym nástrojom regionálnej politiky. Zabezpečujú poskytovanie služieb jednak pre podnikateľské subjekty v regióne, ale taktiež pre miestne, či regionálne orgány verejnej správy, často majú na starosti prípravu programov a plánov regiónu spolu s vzdelávacími aktivitami. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 112)

1.4 Vývoj regionálnej politiky

Tridsiate roky dvadsiateho storočia môžeme označiť za počiatky vzniku regionálnej politiky. Je to obdobie veľkej hospodárskej krízy, kedy bola Veľká Británia konfrontovaná s ekonomickými a sociálnymi rozdielmi vo vývoji jednotlivých regiónov. Najväčšie problémy zaznamenali oblasti s tradičnými priemyselnými odvetviami ako sú hutníctvo a ťažba uhlia. Pre celú krajinu začínala byť situácia vážna a tak museli byť prijaté opatrenia na zmiernenie rozdielov a napätia medzi regiónmi, aby celá situácia nevyústila v neželané politické konflikty. „Zákon o špeciálnych územiach“ z roku 1934 bol prvým legislatívnym dokumentom zameraným na regióny. Boli v ňom zadefinované problémové regióny, ale aj spôsoby pomoci týmto regiónom, sústrediac sa najmä na zlepšenie infraštruktúry a orientované na pravidlá pre zameranie prostriedkov. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 101)

Rozvoj regionálnej politiky vo Veľkej Británii od tej chvíle neustále pokračoval a pokrýval vždy väčšie spektrum možností na pomoc regiónom. Rozvojové regióny boli vymedzené v oveľa širšom pojatí s ohľadom nielen na nezamestnanosť ale aj na zvýšenie investícií do perspektívnych odvetví a rozšírenie regionálnej pomoci aj na sektor služieb. Aj keď v roku 1979 nastalo značné obmedzenie pozície regionálnej politiky v dôsledku nástupu konzervatívnej vlády, v súčasnosti je v krajine, kde sa sformulovali a boli aj v praxi odskúšané viaceré nástroje regionálnej politiky, záujem o ňu opäť obnovený. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 101)

Krajiny, ktoré sa začali regionálnou politikou zaoberať ako ďalšie sú Francúzsko a Taliansko. Po druhej svetovej vojne bolo v oboch krajinách poukázané na značné rozdiely medzi jednotlivými oblasťami. Vo Francúzsku sa jednalo hlavne o rozdiely medzi hlavným mestom a zvyškom krajiny, v Taliansku bol do očí bijúci rozdiel medzi prosperujúcim severom a zaostávajúcim juhom. Francúzsko sa zameralo na uplatňovanie administratívnych nástrojov regionálnej politiky voči Parížu s cieľom premiestniť ťažký priemysel z hlavného mesta do iných regiónov (Bordeaux, Marseille, Lille a iné) a obmedziť tak rast Paríža. Taliansko sa zameralo na industrializáciu svojho južného územia cez plán z roku

1950 nazvaný „Cassa per ilMezzogiorno“. V roku 1995 bol vo Francúzsku prijatý zákon „O smeroch regionálneho rozvoja a plánovania“, kde je zadaná problematika regionálnej politiky a rozvoja a princípov, ktoré sa neskôr začali prejednávať aj celoplošne v Európskej únii. (Wokoun,, 2003, s. 9)

Väčšina západoeurópskych krajín začala pozornosť regionálnej politike venovať v 50. a 60. rokoch. Nemecko sa zameralo na reštrukturalizáciu starých priemyselných regiónov (Porúrie a Porýnie) a na rozvoj nových spolkových republík. Vysoko urbanizovanými oblasťami so sociálnymi, infraštruktúrnymi a ekologickými problémami sa zaoberala Holandská regionálna politika. Decentralizáciu regionálnej politiky priniesla Belgicku regionalizácia a federalizácia štátu, kde všetky kompetencie boli prenesené úplne na regionálnu úroveň. Problém riedko osídlených oblastí za polárnym kruhom pomocou regionálnej politiky riešili Škandinávské krajiny.(Kadeřábková, et al., 2008, s. 102; Wokoun,2003, s. 9)

Uplatňovanie regionálnej politiky postkomunistických európskych krajinách sa začalo rozmáhať až po prechode na trhovú typ ekonomiky na konci 80.rokov. Znaky regionálnej politiky však môžeme vidieť aj skôr, napríklad vo výstavbe bytov a technickej infraštruktúry s cieľom zabrániť vysídľovaniu pohraničných území.(Kadeřábková, et al., 2008, s. 102)

2 REGIONÁLNA POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

2.1 Vznik

Postupom času sa všetky členské štáty začali zaoberať národnou regionálnou politikou. Podstata regionálnej politiky EU je v podpore spoločnej identity a vzájomnej súdržnosti, do ktorej patrí aj rozširovanie hospodárskej a menovej únie. Možnosti štátov vyriešiť regionálne problémy samostatne sú veľmi obmedzené, vzájomná spolupráca a pomoc medzi štátmi ponúka širšie možnosti riešenia problémov. V Európskej únii ako celku sa regionálna politika neuplatňuje len na jednej úrovni. Poznáme tri úrovne regionálnej politiky EU:

- nadnárodná úroveň - takáto regionálna politika nie je najčastejšou formou regionálnej politiky v Európskej únii, je vykonávaná nezávisle priamo orgánmi EU
- národná úroveň – regionálna politika na úrovni jednotlivých členských krajín
- regionálna úroveň – uplatňovanie regionálnej politiky na najnižšej úrovni, jej význam neustále rastie a je na neho kladený dôraz (Wokoun, 2003, s. 19)

Rastúci význam regionálnej politiky potvrdzuje aj rozpočet Európskej Únie, kde sa z hľadiska výdavkov z rozpočtu radí na druhé miesto za spoločnú poľnohospodársku politiku, s percentuálnym podielom okolo 35%. Je odrazom solidarnosti členských štátov, kedy vyspelejšie oblasti v podstate financujú rozvoj zaostalejších regiónov. Zámerom regionálnej politiky EU je zvýšenie konkurencieschopnosti celého spoločenstva a taktiež zlepšenie životnej úrovne obyvateľov. (Marek, 2009, s. 17)

Vzhľadom na historický vývoj môžeme zdefinovať etapy vývoja regionálnej politiky najskôr v Európskom hospodárskom spoločenstve a potom aj v Európskej únii.

2.1.1 Obdobie rokov 1951 – 1975

Prvé obdobie je charakteristické individuálnymi regionálnymi politikami na národnej úrovni. Rímska zmluva z roku 1957 si za cieľ kladie vytvorenie spoločného trhu, u ktorého sa predpokladalo, že zaistí vyrovnanie rozdielov medzi regiónmi. Nespomína však vytvorenie spoločnej regionálnej politiky, aj napriek tomu, že plánuje utužovanie vzťahov medzi členskými štátmi spoločenstva a odstraňovanie rozdielov medzi ich hospodárskymi politikami. Problémy regiónov zostávali plne v kompetencii národných vlád, o nadnárodnú koordináciu nebol veľký záujem, vďaka tomu, že medzištátne porovnania sa príliš nelíšili, skôr sa jednalo o veľké rozdiely v regiónoch jednotlivých krajín. V Rímskej zmluve je

zakotvený vznik Európskej investičnej banky, ktorá začala poskytovať pôžičky najproblémovejším regiónom, a taktiež Európskeho sociálneho fondu. V roku 1961 sa v Bruseli konala prvá konferencia, usporiadaná Európskou komisiou zameraná na regionálnu politiku. O štyri roky na to bola Rade ministrov predložená prvá správa, ktorá riešila spoločnú regionálnu politiku. Prvý spoločný orgán pre regionálnu politiku - Generálne riaditeľstvo pre regionálnu politiku bol zriadený v roku 1968. (Marek, 2009, s. 18-19; Wokoun, 2003, s. 22)

Záujem o regionálnu politiku bol posilnený v roku 1973 pri jednaniach o rozšírení spoločenstva o Írsko, Dánsko a Veľkú Britániu, na čom mala najväčšiu zásluhu práve Veľká Británia. Jednak si tým chcela kompenzovať svoje veľké príspevky do rozpočtu spoločenstva. Na druhej strane mala regionálna politika vo Veľkej Británii už niekoľko rokov významné postavenie a od pripojenia sa k spoločenstvu očakávala posilnenie v tejto oblasti. Tým Európska komisia bola motivovaná k vytvoreniu návrhu o spoločnej regionálnej politike, ktorý bol prijatý Európskym parlamentom a následne odsúhlasený na Parížskom summite v októbri 1972. (Marek, 2009, s. 19)

2.1.2 Obdobie rokov 1975 – 1987

Európsky fond regionálneho rozvoja (European Regional Development Fund – ERDF) vznikol v marci 1975 a stal sa hlavným nástrojom na znižovanie rozdielov medzi regiónmi a základnou inštitúciou, ktorá mala na starosti regionálnu politiku. Podiel fondu na celkovom rozpočte spoločenstva pravidelne rástol. Štáty sa na financovaní projektov podieľali 50% percentami. (Marek, 2009, s. 19)

V tomto období sa začali objavovať prvé projekty cezhraničnej spolupráce, aj keď väčšina prostriedkov smerovala na národné projekty a to najčastejšie na priemysel a infraštruktúru. Najviac financií z fondu čerpalo Írsko, Taliansko a Veľká Británia. Po pristúpení Grécka, Španielska a Portugalska sa zvýšil počet oblastí, ktorých HDP nedosahovalo 50% priemeru členských krajín, čím sa zvýšil aj tlak na posilnenie regionálnej politiky. Novo pristupujúce krajiny sa teda stali hlavnými prijímateľmi prostriedkov z fondu. Spokojnosť s ERDF však netrvala dlho a preto bol často krát aj keď nie veľmi úspešne reformovaný. V roku 1985 sa pristúpilo k založeniu Zhromaždenia európskych regiónov, na ktorom sa schádzali zástupcovia regiónov aj z nečlenských krajín. (Marek, 2009, s. 20; Wokoun, 2003, s. 23)

V roku 1986 sa v dokumente Akt o jednotnej Európe objavuje i definícia regionálnej politiky, ktorá je takto prvýkrát začlenená do primárneho práva spoločenstva, a to

v nasledujúcej podobe: „Spoločenstvo rozvíja a uskutočňuje aktivity vedúce k podpore celkového harmonického vývoja a k posilňovaniu svojej hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Spoločenstvo sa zameriava zvlášť na znižovanie nerovnomerností medzi rôznymi regiónmi a sústreďuje sa na zaostalé regióny, ktoré majú najmenšiu podporu.“(Wokoun, 2003, s.27)

2.1.3 Obdobie rokov 1988 – 1993

Prijatie Jednotného európskeho aktu prinieslo základ pre reformu regionálnej politiky s perspektívou voľného vnútorného trhu. O základoch skutočnej regionálnej politiky je možné hovoriť od chvíle stanovenia štrukturálnych fondov ako prostriedkov na znižovanie hospodárskych rozdielov a posilnenie súdržnosti ako ekonomickej tak aj sociálnej. Táto reforma začala platiť 1. januára 1989 a bola ňou zadaná takzvaná štrukturálna politika, do ktorej bola integrovaná regionálna politika s časťou sociálnej a poľnohospodárskej politiky. Štrukturálna politika tak zahŕňala tri fondy: Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF), Európsky sociálny fond (ESF) a Európsky poľnohospodársky garančný a podporový fond (EAGGF). (Marek, 2009, s. 20-21; Wokoun, 2003, s. 24)

Štrukturálna politika mala pre obdobie rokov 1989 – 1993 bolo stanovených celkom šesť cieľov takzvaných Regionálnych politických opatrení:

- 1) podpora rozvoja zaostávajúcich regiónov
- 2) premena regiónov ohrozených hospodárskym úpadkom
- 3) boj proti diskriminácii na trhu práce s podporou zaradenia znevýhodnených občanov do pracovného procesu, taktiež riešenie dlhodobej nezamestnanosti
- 4) podpora vzdelávania a prispôsobovania sa pracovníkovna hospodárske zmeny a zmeny vo výrobe
- 5) podpora rozvoja vidieckych regiónov:
 - a) cez podporu rozvoja rybolovu a využívanie moderných technológií a zavádzanie štrukturálnych zmien v poľnohospodárstve
 - b) umožnením štrukturálnych zmien a rozvoja vidieka

Regionálna politika sa zaoberala Cieľom 1, 2 a 5B.(Wokoun, 2003, s. 25)

2.1.4 Obdobie rokov 1993 – 1999

1. Novembra 1993 vstúpila v platnosť ďalšia zmluva, ktorá mala veľký vplyv na vývoj regionálnej politiky – Maastrichtská zmluva, inak nazývaná aj zmluva o Európskej Únii. V tejto zmluve bola ustanovená hospodárska a menová únia bez vnútorných hraníc ale

taktiež Výbor regiónov. Výbor regiónov je poradným orgánom, ktorý posúva Komisii a Rade svoje zistenia. Jeho názory nie sú pre ostatné európske inštitúcie záväzné, aj keď sa k nim často prikláňajú, pretože prvotným záujmom výboru je podpora miestnych a regionálnych samospráv a ich využívanie finančných prostriedkov z fondov. (Marek, 2009, s. 21)

Finančný nástroj pre riadenie rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG) založený v roku 1993 na základe stanovených cieľov regionálnej politiky, sa stal v poradí štvrtým štrukturálnym fondom. V tom istom roku bol Maastrichtskou zmluvou založený aj Kohézny fond (inak nazývaný aj Fondom súdržnosti, Cohesion Fund), ktorý však nepatrí medzi štrukturálne fondy. Jednalo sa o nástroj, ktorý má pomáhať slabším krajinám splniť maastrichtské kritéria. Nezahŕňal všetky štáty únie, ale iba tie, ktorých HDP nebolo vyššie ako 90 % priemeru EÚ, teda tie, ktoré mali problémy splniť maastrichtské kritéria. Boli nimi Grécko, Španielsko, Portugalsko a Írsko. (Marek, 2009, s. 22)

V roku 1995 boli do Spoločenstva prijaté ďalšie dve krajiny, Fínsko a Švédsko, ktorých pristúpením bol daný podnet na sformulovanie nového cieľa štrukturálnej politiky. Vzhľadom na to, že tieto dve krajiny čelili veľkým problémom ohľadom slabo zaľudnených oblastí, najmä za polárnym kruhom, bol tento cieľ zameraný práve na rozvoj oblastí s nízkym zaľudnením. Ďalšie rozšírenie únie o krajiny strednej Európy bolo naznačené v dokumente Európa 2000+ z roku 1994. (Wokoun, 2003, s. 25-26)

2.1.5 Obdobie 2000 – 2006

Po zasadnutí Európskej rady v Berlíne v roku 1999 boli schválené kroky pre reformu regionálnej a štrukturálnej politiky, ktoré sa týkali zjednodušenia procesu čerpania finančných prostriedkov, zníženia počtu cieľov a zdokonalenia kontrol. Počet cieľov bol redukovaný na tri a počet Iniciatív Spoločenstva sa z predchádzajúcich trinástich taktiež znížil na počet štyroch. Zostali zachované tieto ciele:

Cieľ 1: Podpora rozvoja ekonomicky zaostalejších regiónov, ktorých HDP na obyvateľa je nižšie než 75% priemeru HDP Európskej Únie

Cieľ 2: Pomoc regiónom, postihnutých sociálnou a ekonomickou reštrukturalizáciou

Cieľ 3: Pomoc v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a riešenia nezamestnanosti s modernizáciou vzdelávania (Marek, 2009, s. 22)

Na riešenie problémov spoločných pre celú EÚ sú zamerané takzvané Iniciatívy spoločenstva. Pre roky 2000 až 2006 boli určené tieto štyri iniciatívy:

- INTERREG III: vzájomná spolupráca oblastí na medzinárodnej, národnej a regionálnej úrovni, podporujúca vyvážený rozvoj a priestorové plánovanie
- URBAN II: rozvoj miest so zaostávajúcou tendenciou s cieľom posilniť ich regeneráciu
- EQUAL: program podporujúci rovnosť na trhu práce a boj proti diskriminácii
- LEADER+ : rozvoj vidieka cez miestnych aktivistov vo vidieckych spoločenstvách (Vilamová, 2004, s. 24-25)

Taktiež boli vytvorené finančné nástroje na podporu programu PHARE (Pologne-HongrieActions pour la Reconversion Economique) vytvoreného v roku 1989 špeciálne pre Poľsko a Maďarsko. K tomuto programu sa postupne pridali aj ďalšie krajiny a stal sa tak symbolom predvstupnej pomoci kandidátskym krajinám. Novo vytvorenými finančnými nástrojmi sú:

ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession) – nástroj na podporu životného prostredia a infraštruktúry, tento nástroj pripravuje na budúce využívanie Kohézneho fondu

SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) – nástroj zameraný na podporu vidieka a poľnohospodárstva (Marek, 2009, s.23)

V roku 2005 bola Európska Únia rozšírená smerom na východ o desať členov, čím sa značne zvýšil počet obyvateľov, no celková životná úroveň vzrástla len nepatrne. Toto rozšírenie malo teda za následok ďalšie zmeny regionálnej politiky Európskej Únie. (Marek, 2009, 25)

2.1.6 Obdobie 2007 – 2013

„Reformy regionálnej politiky Európskej únie pre roky 2007 - 2013 boli navrhnuté v dokumente „Tretia správa o ekonomickej a sociálnej súdržnosti“ a neskôr spracované v dokumente „Strategické obecné zásady Spoločenstva z roku 2006.

Komisia v nich stanovila tri obecné zásady pre politiku súdržnosti v období 2007 – 2013:

- 1) Príťažlivejšia Európa regióny Európy pre investorov a pracujúcich
- 2) Zlepšenie znalostí a inovácií pre rast
- 3) Vytváranie viac a lepších pracovných miest

V súčasnom období je kladený dôraz na územný rozmer politiky súdržnosti, na úlohu miest a ich príspevkov k rastu a zamestnanosti. Otázky podpory dedín boli z podstatnej časti presunuté pod spoločnú poľnohospodársku politiku.“ (Kadeřábková, et al., 2008, s. 137)

Menované priority odrážajú medzinárodné dohody obsiahnuté v stratégiách z Lisabonu a Göteborgu, ktoré sú zahrnuté aj v troch cieľoch určených pre toto obdobie: Konvergencia, Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť, Európska územná spolupráca. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 137-138)

2.1.6.1 Konvergencia

Je hlavným bodom politiky súdržnosti, zahŕňa hlavne väčšinu oblastí z novo pristupujúcich krajín a menej rozvinuté regióny z celej Európskej Únie. Patria sem regióny, ktorých HDP na obyvateľa je nižšie než 75% priemeru EÚ. Svojim rozsahom pokrýva najviac populácie Európskej Únie. Tento cieľ poskytuje aj prechodnú podporu tým regiónom, ktoré síce presiahli 75% priemeru HDP populácie vtedajších 25 štátov, ale nepresahujú 75% priemeru HDP na osobu v predchádzajúcich 15 štátoch. Sú to hlavne regióny, ktoré stále trpia rovnakými problémami a potrebujú značnú podporu, aj keď ich priemerné HDP na osobu po rozšírení únie do tohto cieľa nespadá. Tento cieľ je podporovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Európskeho sociálneho fondu (ESF) aj z Kohézneho fondu. (Marek, 2009, s. 26; Kadeřábková, et al., 2008, s. 138)

Podpora z ERDF je zameraná najmä na rozšírenie a skvalitnenie infraštruktúry, dopravných a telekomunikačných sietí, ochranu životného prostredia, modernizáciu ekonomiky a inovácie v priemysle a podnikaní. Európsky sociálny fond je orientovaný na politiku zamestnanosti. Patrí sem zaistenie vzdelávania pracovníkov, dohľad na prístupnosť a zlepšovanie sociálnych služieb aj inštitúcii na trhu práce, taktiež sem spadá adaptácia verejnej správy cez posilnenie administratívnych kapacít. Naplno sa tu mohli využiť skúsenosti z iniciatívy EQUAL. Do Kohézneho fondu spadajú tie oblasti, ktorých HNP je nižší ako 90% priemer EÚ. Prevažne sa z tohto fondu financujú projekty zamerané na dopravu a infraštruktúru. (Marek, 2009, s. 26-27; Kadeřábková, et al., 2008, s. 137)

Na tento cieľ je priemerne alokovaných 82% finančných prostriedkov celej regionálnej politiky únie, čo v konkrétnych číslach znamená čiastku 251,16 miliárd €. (Marek, 2009, s. 26)

2.1.6.2 Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Pod cieľ dva politiky súdržnosti Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť patria oblasti, ktoré nebolo možné zahrnúť do cieľa jedna. Výška vyhradených finančných prostriedkov pre tento cieľ je o mnoho nižšia, pretože oblasti sem spadajúce majú HDP na osobu vyššie než je 75% priemer EÚ. O príspevky pod hlavičkou tohto cieľa môžu žiadať vidiecke a priemyselné oblasti veľmi riedko osídlené, alebo s mierou zamestnanosti v poľnohospodárstve či v priemyselnom sektore dvakrát presahujúcou priemer EU, alebo majú problém s úbytkom obyvateľstva. Pre mestské oblasti je tento cieľ prístupný v prípade nízkej vzdelanosti obyvateľstva, chudobe, či vysokej nezamestnanosti a kriminality. Do tohto cieľa patria oblasti severu Veľkej Británie, väčšina Španielska, na území Českej aj Slovenskej republiky tento cieľ zahŕňa len hlavné mestá: Praha a Bratislava. (Marek, 2009, s. 27)

V rámci tohto cieľa boli navrhnuté dva základné prístupy. Prvým sú regionálne programy, schopné predvídať a podporovať ekonomické zmeny v priemyselných, mestských a vidieckych oblastiach s cieľom zvyšovať vlastnú konkurencieschopnosť a atraktivitu pre príchod nových investorov a pracovnej sily. Druhým sú národné programy, ktoré by mali pomôcť obyvateľstvu pripraviť sa na ekonomické zmeny a podporovať politiku plnej zamestnanosti v súlade s politickými prioritami Európskej stratégie zamestnanosti. (Marek, 2009, s. 27)

Tento cieľ je podporovaný z Európskeho sociálneho fondu pre národné programy a z Európskeho fondu regionálneho rozvoja pre regionálne programy. Je na neho alokovaná čiastka 49,13 miliárd €, čo je približne 16%. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 144)

2.1.6.3 Európska územná spolupráca

Podstatou cieľa Európskej územnej spolupráce je vyvážený rozvoj celej únie na všetkých jej úrovniach. Inšpiráciou pre vytvorenie tohto cieľa bola Iniciatíva spoločenstva známa ako INTERREG. Cieľom je podpora cezhraničnej spolupráce riešenia spoločných problémov, do ktorých spadajú všetky regióny na úrovni NUTS 3 a ich susedné oblasti. Prostredníctvom tohto cieľa je snaha o podporu rozvoja ekonomických vzťahov a sietí medzi mestami, ale taktiež rozvoj podnikania a to na všetkých troch úrovniach, cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 142)

Financovanie Európskej územnej spolupráce je zabezpečené cez ERDF a pre obdobie 2007 – 2013 bola pre tento cieľ schválená alokácia 7,75 miliárd € (necelé 3 % z celkovej regionálnej politiky EÚ).(Kadeřábková, et al., 2008, s. 144)

Pri riešení právnych a administratívnych problémov by mal regiónom pomáhať nový nástroj tzv. Cezhraničný regionálny úrad a Nástroj nového susedstva má vzniknúť vďaka iniciatíve Európskej komisie s cieľom budovať partnerstvo a podporovať hospodársky rozvoj na oboch stranách hraníc. (Marek, 2009, s. 28)

Tabuľka 1 Porovnanie cieľov regionálnej politiky za posledné tri obdobia

1994 - 1999	2000 - 2006	2007 - 2013
Cieľ 1 Pomoc regiónom, ktorých rozvoj zaostáva	Cieľ 1 Pomoc regiónom, ktorých rozvoj zaostáva	Cieľ 1 Konvergencia
Cieľ 6 Pomoc rozvoju riedko osídlených regiónov		
Cieľ 2 Reštrukturalizácia regiónov, ktoré sú vážne zasiahnuté poklesom priemyslu	Cieľ 2 Hospodárska a spoločenská konverzia oblastí, ktoré čelia štrukturálnym problémom	Cieľ 2 Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť
Cieľ 5 Ďalší rozvoj poľnohospodárskych oblastí		
Cieľ 3 Boj s dlhodobou nezamestnanosťou, uľahčenie integrácie do pracovného života pre mladých ľudí tých, ktorí sú vylúčení z pracovného trhu, podpora rovných príležitostí pre mužov aj ženy	Cieľ 3 Adaptácia a modernizácia politiky a systémov vzdelávania, školenia a zamestnanosti	
Cieľ 4 Adaptácia pracovnej sily na zmeny v priemysle a premeny výrobných systémov		
	INTERREG	Cieľ 3 Európska územná spolupráca
	URBAN	
	EQUAL	
	LEADER +	

Zdroj: Kolektív autorů. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 124;145 ISBN 978-80-7380-086-4.

V predchádzajúcej tabuľke si môžete všimnúť zameranie jednotlivých cieľov počas posledných troch období v rámci regionálnej politiky EÚ. Je zreteľné ako postupne ciele na ďalšie obdobie v sebe zhromažďovali vždy niekoľko cieľov z predchádzajúceho

obdobia. Čo je znakom toho, ako veľmi bola po jednotlivých reformách zjednodušená celá štrukturálna politika Európskej Únie, aby bola lepšie prístupná novým členom a pritom nestratila nič zo svojich pôvodných zámerov.

2.2 Nástroje regionálnej politiky EU 2007 – 2013

Za hlavné nástroje regionálnej politiky Európskej Únie považujeme štrukturálne fondy: Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond a tretí nástroj, ktorým je Kohézny fond. Oproti predchádzajúcemu obdobiu 2000 – 2006 bol znížený počet nástrojov z piatich na tri a tým taktiež zjednodušený systém čerpania finančných prostriedkov. (Marek, 2009, s. 30)

2.2.1 Európsky fond regionálneho rozvoja

Funguje od roku 1975, ako v poradí tretí štrukturálny fond, s úmyslom venovať viac financií chudobnejším štátom. Jeho význam neustále rástol a v súčasnosti je dominantným fondom v rámci regionálnej politiky EÚ. Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) ako už uvádza jeho názov sa zaoberá najmä vyváženým rozvojom regiónov a odstraňovaním rozdielov medzi nimi. No pod jeho pôsobnosť spadá o veľa viac záležitostí, ako je napríklad vytváranie a rozvoj transeurópskych dopravných, telekomunikačných a energetických sietí, ktorých úlohou je spájať jednotlivé centrá rozvoja navzájom, ale aj s oblasťami s nevýhodnou geografickou polohou a zabezpečiť im tak výhody kvalitnej infraštruktúry. Technická pomoc, konkurencieschopnosť, výskum a inovácie vo firmách taktiež patria do oblasti záujmu tohto štrukturálneho fondu. Financie z neho sa dajú použiť aj na projekty zamerané na zvýšenie atraktivity regiónov prostredníctvom cestovného ruchu, cez investície do kultúry, životného prostredia a ochrany prírodných pamiatok. (Marek, 2009, s. 30-31; Kadeřábková, et al., 2008, s. 130)

Finančné prostriedky z ERDF sa využívajú pri všetkých troch cieľoch pre obdobie rokov 2007 – 2013. Pri druhom ciele sa tento fond zameriava najmä na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami v pracovnom procese. Cieľ Európska územná spolupráca je financovaný len z tohto jedného fondu, takže všetky aktivity spadajúce pod tento cieľ čerpajú prostriedky z ERDF. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 130-131,145)

2.2.2 Európsky sociálny fond

Európsky sociálny fond (ESF) je druhým štrukturálnym fondom založeným v roku 1957 prostredníctvom Rímskej zmluvy. Ako napovedá aj jeho názov jeho hlavnou oblasťou

podpory je sociálna politika a problémy zamestnanosti v Európskej Únii. Nezamestnanosť sa už dlhodobo preukazuje ako neutíchajúci problém v rámci celej EU, hlavne dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi hlavné priority, ktoré sú financované týmto fondom. S ním súvisí aj snaha o zaradenie dlhodobo nezamestnaných a mladých ľudí do pracovného procesu. Problém nekvalifikovanej pracovnej sily je možné riešiť cez projekty zamerané na podporu informovanosti, inovácii, rekvalifikácie, modernizácie jednak vzdelávacích procesov, ale taktiež vzdelávacích pracovníkov, či budúcej pracovnej sily. Pod tento fond spadajú aj projekty zamerané na boj s diskrimináciou, či už sa jedná o náboženskú, etnickú alebo sexuálnu diskrimináciu. (Marek, 2009, s. 31; Kadeřábková, et al., 2008, s. 132)

2.2.3 Kohézny fond

Kohézny fond bol založený v roku 1993 Maastrichtskou zmluvou, v ktorej sa sformoval cieľ vytvoriť menovú úniu. Dôvodom pre založenie nového fondu bola existencia štátov, ktoré potrebovali pomoc pri splnení Maastrichtských kritérií. V tom období to boli Španielsko, Írsko, Portugalsko a Grécko. Kohézny fond by sa dal nazvať aj fondom solidarity či súdržnosti. Doteraz sa prostriedky z fondu poskytujú krajinám s HNP na obyvateľa nižším, než je 90% priemeru EU. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 134; Marek, 2009, s.31)

Kohézny fond je dôležitým finančným nástrojom regionálnej politiky EU, aj keď nie je štrukturálnym fondom. Financujú sa z neho najmä projekty týkajúce sa životného prostredia a dopravnej infraštruktúry. (Marek,2009, s. 32)

2.2.4 Podpora rozvoja vidieka

Aj keď podpore rozvoja vidieka bola v predchádzajúcich obdobiach venovaná značná pozornosť, pre obdobie 2007 – 2013 je vyčlenená z pôsobnosti štrukturálnych fondov. Dva fondy sa však na podporu vidieka zachovali aj keď nepatria medzi štrukturálne, sú to: Európsky poľnohospodársky garančný fond (EAGF – EuropeanAgriculturalGuaranteeFund) a Európsky fond pre rozvoj vidieka (EAFRD – EuropeanAgriculturalFundforRuralDevelopment). Ešte existuje jeden fond, ktorý sa zameriava na oblasť rybníctva, no ani tento nie je štrukturálnym fondom, Európsky rybársky fond (EFF - EuropeanFisheriesFund). (Kadeřábková, et al., 2008, s. 146)

2.2.5 Horizontálne priority

Sú to celoplošné opatrenia, ktoré idú priečne cez všetky oblasti a operačné programy a teda by mali byť zahrnuté vo všetkých aktivitách, ktoré sú podporované financiami

z Európskej Únie. Inak povedané, tieto priority by mali byť rešpektované všetkými a preto by nemali mať šancu projekty, ktoré by ich nerešpektovali. Pre obdobie rokov 2007 – 2013 únia zdefinovala dve základné priority, ktoré podporuje cez štrukturálne fondy a Kohézny fond. Aktuálnymi horizontálnymi prioritami sú zásada rovných príležitostí, alebo inak povedané zákaz akejkoľvek diskriminácie, a zásada udržateľného rozvoja, ktorá pokrýva starostlivosť o ekologické, sociálne aj ekonomické problémy. (Marek, 2009, s. 127-129)

2.3 Princípy regionálnej politiky Európskej Únie

Existuje niekoľko základných princípov o ktoré sa opiera regionálna a štrukturálna politika Európskej únie. Je päť hlavných princípov pre programové obdobie 2007 – 2013 : programovanie, partnerstvo (komplementarita), koncentrácia (zásada koncentrácie úsilia), doplnkovosť (adicionálnosť), monitorovanie a vyhodnocovanie. Regionálna politika sa však riadi aj inými princípmi ako sú napríklad princíp subsidiarity, koordinácie a harmonizácie, solidarity, konvergenencie, kompatibility, integrácie a proporcionality. (Marek, 2009, s. 29)

1) Princíp koncentrácie

Môžeme ho definovať ako snahu o čo najväčšiu efektívnosť, teda aby sa najviac prostriedkov koncentrovalo do oblastí s najväčšími problémami so snahou o maximálny úžitok. Jedná sa o zásadu koncentrácie úsilia, kedy dopredu stanovené ciele napomáhajú k účelnému zameraniu finančných prostriedkov. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 127)

2) Princíp partnerstva

Podstatou tohto princípu je čo najväčší podiel subjektov, pre ktoré sú prostriedky určené na jednotlivých programoch (zvyčajne sa vyžaduje 50% spoluúčasť). Týmito príjemcami môžu byť národné, regionálne alebo lokálne orgány krajín, ale aj súkromnoprávne subjekty, či orgány Európskej únie. Princíp partnerstva sa vyžaduje na všetkých úrovniach administrácie štrukturálnych fondov, medzi ktoré patrí plánovanie, implementácia, riadenie, monitorovanie, vyhodnocovanie. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 127; Marek, 2009, s. 29)

3) Princíp programovania

Princíp programovania si zakladá na dlhodobjšom prístupe k riešeniu regionálnych problémov s určitou integráciou vo forme niekoľkoročných programovacích období na základe plánov regionálneho rozvoja, ktoré boli vyjednané medzi Európskou komisiou a členskými štátmi. Určuje sa tým časový rozvrh pre realizovanie konkrétnych projektov, ktoré sú pod hlavičkou jednotlivých programov na ktoré sú prostriedky alokované. (Marek, 2009, s. 29)

4) Princíp monitorovania a vyhodnocovania

Dosiahnutím čo najväčšej efektivity pri vynakladaní financií sa zaoberá princíp monitorovania a vyhodnocovania. Jedná sa o kontrolu vykonávaných opatrení a či vynaložené prostriedky dosiahli očakávanej efektívnosti. Vecné aj finančné plnenie projektov je vyhodnocované tromi spôsobmi: *ex ante* (predbežné hodnotenie), *interim* (strednodobé, alebo priebežné hodnotenie), a *ex post* (konečné hodnotenie). Z tohto trojitého hodnotenia je zrejmé, že sa jedná o veľmi dôslednú kontrolu. Predtým, než je projekt schválený hodnotia sa jeho možné dopady, počas realizácie je projekt neustále monitorovaný a aj po jeho faktickom dokončení sa zameriava pozornosť na jeho reálne prínosy. Význam tohto princípu neustále rastie. (Kadeřábková, et al., 2008, s. 128; Marek, 2009, s. 30)

5) Princíp doplnkovosti

Princíp doplnkovosti, alebo adicionality nám vraví, že finančné prostriedky zo zdrojov Európskej Únie majú len doplňovať výdaje zo strany príjemcu pomoci, nie ich nahradzovať. Správne orgány jednotlivých štátov musia byť teda finančnými podielníkmi na daných projektoch. Členské štáty musia pri vytváraní plánov poskytnúť informácie ohľadom financovania projektov s možnosťou ich overenia. (Marek, 2009, s. 30)

3 REGIONÁLNÁ POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Samostatná Slovenská republika existuje od 1.1.1993, kedy prišlo k rozdeleniu Československa na dve samostatné krajiny. Členom Európskej únie je Slovensko od 1.5.2004. Hlavným mestom je Bratislava ležiaca v západnom cípe krajiny.

V období rokov 1948-1989 bolo Československo charakterizované ako zaostané Slovensko a rozvinuté Čechy, a tomuto bola podriadená aj regionálna politika zameraná najmä na industrializáciu Slovenska. Veľký investičný dôraz bol kladený hlavne na jadrá regiónov, v ktorých bol viditeľný hlavný potenciál rozvoja a vyrovnávania rozdielov medzi regiónmi. (Korec, 2005, s.40)

Zmena režimu v 1989 bola významným medzníkom, kedy nastala celospoločenská zmena a začala sa formovať úplne nová regionálna politika v rámci Slovenska. (SLOBODA, Dušan. Eurofondy na scéne. In: *Konzervativizmus*[online]. June 23, 2003[cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/article.php?245&ezin_author_id=48)

Veľké priemyselné a poľnohospodárske podniky prosperujúce počas komunistického režimu sa ťažko prispôbovali oslobodeniu od štátu a prechodu na trhovú ekonomiku. (Kling, 2003, s.182)

„Nová regionálna politika sa na Slovensku začala formovať po r. 1990. Vláda SR uznesením č. 390/1991 schválila zásady regionálnej hospodárskej politiky, ktoré predstavovali návrh systémových krokov pri riešení regionálnych otázok a regulovaní rozvoja v problémových územných celkoch. Týmto dokumentom sa Slovensko tiež prihlásilo k základným princípom a cieľom regionálneho plánovania zodpovedajúcim európskemu štandardu Európskej charty regionálneho/priestorového plánovania.“ (Národný plán regionálneho rozvoja SR, 2001, s. 49)

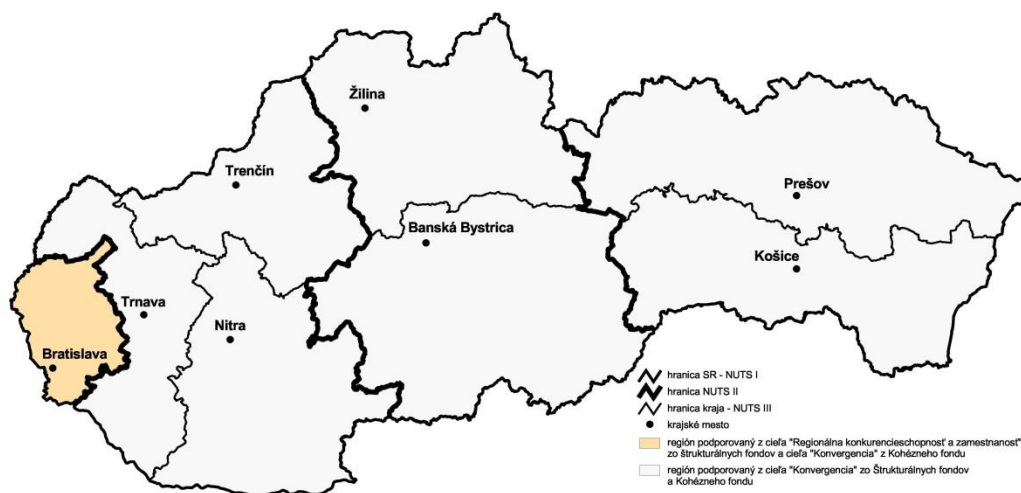
Úrad pre stratégiu rozvoja spoločnosti, vedy a techniky Slovenskej republiky bol založený v roku 1995 ako ústredný orgán štátnej správy so starostlivosťou o stratégiu rozvoja spoločnosti, vedy a techniky. V novele kompetenčného zákona (293/1999 Z. z.) bolo parlamentom odsúhlasené zrušenie tohto úradu a jeho kompetencie boli presunuté a rozdelené medzi ministerstvo školstva, ktoré sa ujalo rozvoja vedy a techniky a ministerstvo výstavby, ktoré prevzalo zodpovednosť za stratégie ohľadom regionálneho rozvoja. Keď prišlo 1. decembra 1999 k rozšíreniu kompetencií ministerstva prešli pod neho všetky otázky týkajúce sa regionálneho rozvoja a ministerstvo dostalo aj nový názov, ktorý platí až do súčasnosti, volá sa Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. (EURACTIV. Regionálna

politika a rozvoj. Euractiv.sk[online]. Feb 1, 2010 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z:http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/regionalna-politika-v-sr)

Koncepcia štátnej regionálnej politiky bola schválená vládou SR v roku 1997. Vypracované boli aj ďalšie dokumenty zaoberajúce sa medzinárodnou spoluprácou a potenciálnym vstupom do Európskej únie s možnosťou čerpania prostriedkov z jej fondov. Osobitne je potrebné uviesť Integrovaný plán regionálneho a sociálneho rozvoja SR (schválený uznesením vlády SR č.923/1999), ktorý vytipoval 29 najproblémovnejších okresov.(Národný plán regionálneho rozvoja SR, 2001, s. 49)

„K 1. januáru 2004 sa viacerými zákonmi uskutočnili rozsiahle zmeny usporiadania a organizácie miestnej štátnej správy. Dôvodom bol presun viac ako 400 kompetencií zo štátnej správy na obce a vyššie územné celky a zámer zvýšiť efektívnosť a kvalitu riadenia v štátnej správe.“ (EURACTIV. Regionálna politika a rozvoj. Euractiv.sk[online]. Feb 1, 2010 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z:http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/regionalna-politika-v-sr)

Obrázok1 Územie SR v členení na regióny NUTS 2 a NUTS 3 podľa cieľa „Konvergencia“ a „Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť“

Zdroj: Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 29. 06. 2007, s. 10

Slovenská republika sa ničím nelíši v špecifikácii regionálnych problémov od iných krajín Európskej Únie. Taktiež čelí priestorovým rozdielom medzi regiónmi, na ktoré má vplyv jednak ich historické pozadie, no aj ich geografické umiestnenie. Od pozície obce sa odvíja

či sú v oblasti nejakej administratívnej centrálnej, ekonomickej výkonnosti, priemyselnej zameranosti, ale má to vplyv aj na to ako si región stojí z hľadiska vzdelanostnej štruktúry a urbanizácie. Najrozvinutejšie oblasti na území Slovenska sú tie v okolí veľkých miest, hlavne v okolí hlavného mesta, ktorého HDP je výrazne vyššie ako zvyšku krajiny.

„Nomenklatura územných štatistických jednotiek.“ („Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques“ – NUTS) bola zavedená Štatistickým úradom Európskej komisie (Eurostat) na jednotné vymedzenie plánovacích regiónov v celej Európskej únii, na ktorej spolupracovali aj národné štatistické inštitúcie. (EUROPSKAUNIA. EÚ a občania. Europskaunia.sk[online]. ©2006-2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/276/9>)

Štatistický úrad SR určil pre Slovensko štatistické jednotky NUTS, ktoré boli EUROSTAT-om akceptované ako 3 regionálne a dve lokálne jednotky. Celé územie Slovenskej republiky spadá do regionálnej jednotky NUTS I, regióny NUTS II sú štyri a tvorené jedným a viac krajmi, regionálna jednotka NUTS III zodpovedá ôsmym samosprávnym krajom. Na lokálnej úrovni sú to regióny NUTS IV (alebo LAU I) tvorené 79 okresmi Slovenska a regióny NUTS V (alebo LAU II), do ktorých spadá 2883 obcí a miest. (EUROPSKAUNIA. EÚ a občania. Europskaunia.sk [online]. ©2006-2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/276/9>)

Tabuľka 2 Platná územná systemizácia SR v zmysle uznesenia vlády SR č. 157/2002 z 20. februára 2002

Jednotka	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
Počet územných celkov	1	4	8
Územný celok/celky	Slovensko	Bratislavský kraj	Bratislavský kraj
		západné Slovensko	Trnavský kraj Nitriansky kraj Trenčiansky kraj
		stredné Slovensko	Banskobystrický kraj Žilinský kraj
		východné Slovensko	Košický kraj Prešovský kraj

Zdroj: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. NSRR 2007-2013, 2007, s.10

Základným programovým dokumentom regionálnej politiky Slovenskej republiky je Národný rozvojový plán. Zostavenie tohto plánu je podmienkou na čerpanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov. Vláda Slovenskej republiky v spolupráci s Európskou komisiou prvý krát zostavovala Národný rozvojový plán pre skrátené obdobie rokov 2004 – 2006. Boli v ňom stanovené ciele a priority pre prvé obdobie čerpania financií z EU, dokument taktiež podával správu o súčasnom hospodárskom a sociálnom stave krajiny, bariérach príležitostiach rozvoja, definoval rozvojové priority a spôsob ich dosiahnutia. (Národný rozvojový plán, 2001, s. 5)

Pre prvé obdobie 2004 – 2006 boli v rámci Národného rozvojového plánu realizované štyri operačné programy: Sektorový operačný program (SOP) Priemysel a služby, SOP Ľudské zdroje, SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, OP Základná infraštruktúra. Pre Bratislavský kraj sa prostriedky čerpali cez dva jednotné programové dokumenty, jeden pod Cieľom 2 a druhý pod Cieľom 3.(NSRR. PO 2004-2006. Nsrr.sk[online]. © 2008 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/operacne-programy--programove-dokumenty-a-iniciativy-spolocenstva-v-po-2004-2006/>)

Na postupné odstraňovanie rozdielov medzi regiónmi sú využívané nástroje regionálnej politiky Európskej Únie. Tie sa do praxe dostávajú cez Operačné programy, ktorých je pre obdobie rokov 2007 – 2013 jedenásť a boli ustanovené uznesením vlády č. 832/2006. V prílohe v tabuľke číslo šesť sa nachádza prehľad všetkých operačných programov spolu s finančnými prostriedkami určenými pre toto programové obdobie. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007, s. 6)

Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky na roky 2007 až 2013 stanovil za svoj Centrálny koordinačný orgán Ministerstvo regionálneho rozvoja. Tento orgán pracuje s cieľom uplatnenia, monitorovania a hodnotenia používania finančných prostriedkov z Európskej únie na národnej úrovni. Kontroluje tým aj činnosť riadiacich orgánov. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007, s. 107)

Každý operačný program spadá pod pôsobnosť nejakého riadiaceho orgánu. Na Slovensku sú riadiacimi orgánmi zväčša ministerstvá a Úrad vlády Slovenskej republiky. Riadiaci orgán má na starosti vypracovanie programového dokumentu a finančného plánu pre dotýčny operačný program Taktiež schvaľuje žiadosti o nevratné príspevky, monitoruje a hodnotí uplatňovanie projektov a prípadne udeľuje sankcie v súlade so smernicami Eu-

rópskej komisie. Ďalšou úlohou je určenie sprostredkovateľských orgánov, teda implementačných agentúr, ktoré mu pomáhajú plniť niektoré z úloh. Dáva pozor na správne spolufinancovanie projektov a taktiež oprávnenosť, správnosť a aktuálnosť výdavkov na každej úrovni. (EURACTIV. Regionálna politika a rozvoj. Euractiv.sk [online]. Feb 1, 2010 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/ministerstva-aoperacne-programy>)

V prílohe v tabuľke môžete vidieť, ktoré riadiace orgány sú zodpovedné za jednotlivé operačné programy.

3.1 Operačné programy

Každá krajina predkladá Európskej komisii na schválenie dokumenty so svojou stratégiou pomoci, ktorý môžeme zadefinovať aj ako súbor priorít pre jednotlivé programové obdobia. Tieto dokumenty sa volajú operačné programy a na ich základe sa žiadajú finančné prostriedky z fondov Európskej Únie. Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky 2007 – 2013 stanovil jedenásť operačných programov pre Slovensko, v ktorých sú obsiahnuté ciele slovenskej regionálnej politiky a stratégie, ktorými sa tieto ciele plánujú dosiahnuť.

Pod cieľ Konvergencia svojim spracovaním spadá šesť operačných programov: Regionálny operačný program, Operačný program Životné prostredie, Doprava, Zdravotníctvo, Informatizácia spoločnosti, Konkurencieschopnosť a hospodársky rast. Kombinácia cieľa Konvergencie a cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť je obsiahnutá v troch operačných programoch: Operačný program Výskum a vývoj, Vzdelávanie, Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Dva operačné programy majú samostatné zadefinovanie. Operačný program Bratislavský kraj ako jediný operačný program spadá úplne pod hlavičku druhého cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Špecifické postavenie má Operačný program Technická pomoc, ktorého úlohou je dohliadať, či Slovenská republika dosahuje ciele, ktoré si sama zadala. Dozor vykonáva prostredníctvom kontroly finančného aj personálneho riadenia čerpania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007, s. 4)

Regionálny operačný program (ROP) je zameraný na zlepšovanie občianskej infraštruktúry. V rámci zamerania svojich prioritných os spolupracuje s ostatnými operačnými programami. Je financovaný z ERDF a je na neho vyčlenených 1 445 000 000€. Riadiacim orgánom pre tento operačný program je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

Slovenskej republiky.(EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/regionalny-operacny-program/>)

Regionálny operačný program by mal zabezpečiť zvýšenie atraktivity jednotlivých regiónov pre zahraničné investície, podporiť podnikateľskú sféru v jednotlivých regiónoch, spolu so vzdelanosťou a zamestnanosťou. Zlepšiť celkovú infraštruktúru a životnú úroveň v regiónoch.(ROP. Operačný program. Ropka.sk [online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://www.ropka.sk/operacny-program/>)

Operačný program Životné prostredie (OP ŽP) je orientovaný najmä na zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu prírodných zdrojov. Úmyslom tohto operačného programu je zachovanie prírodného dedičstva aj pre budúce generácie. Riadiacim orgánom pre OP ŽP je Ministerstvo životného prostredia SR. Finančné prostriedky sú poskytované z dvoch fondov: ERDF a Kohézneho fondu vo výške 1 800 000 000€. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-zivotne-prostredie/>)

Operačný program Doprava (OPD) všetky finančné prostriedky z Kohézneho fondu a z Európskeho fondu regionálneho rozvoja smeruje na dopravné projekty. Cieľom tohto programu je nielen skvalitniť cestnú a železničnú infraštruktúru, ale rozvinúť okrem individuálnej aj verejnú osobnú dopravu. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja je riadiacim orgánom pre tento operačný program a čiastka 3 206 904 595 € zodpovedá finančnému príspevku alokovanému z fondov Európskej Únie na ciele tohto programu. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-doprava/>)

Operačný program Informatizácia spoločnosti (OPIS) má za globálny cieľ určené „vytvorenie inkluzívnej informačnej spoločnosti ako prostriedku na rozvoj vysoko výkonnej vedomostnej ekonomiky“. Modernizácia verejnej správy a jej služieb, vytváranie prepojených informačných systémov na uľahčenie komunikácie medzi subjektmi verejnej správy. Uplatňovanie eGovernmentu sa musí uskutočňovať na celom území a vo všetkých organizačných zložkách rovnako, aby sa dosiahlo požadovaného účinku a funkčnosti. Elektronizácia, digitalizácia a integrácia archívov, pamäťových fondov, knižníc, múzeí a ďalších pracovísk v oblasti kultúry aj verejnej správy. Pod tento cieľ patrí aj zabezpečovanie internetového pokrytia na celom území republiky. Riadiacim orgánom pre OPIS je Úrad vlády Slovenskej republiky a finančný príspevok Európskeho fondu regionálneho rozvoja je vo výške 993 095 405 €. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007, s. 99)

Operačný program Zdravotníctvo (OPZ) si ako globálny cieľ stanovil „zlepšenie podmienok, ktoré majú vplyv na zdravotný stav obyvateľstva prostredníctvom zvyšovanie kvality zdravotnej starostlivosti“. Z Európskeho fondu regionálneho rozvoja je pre tento program uvoľnených 250 000 000€. Ministerstvo zdravotníctva SR je riadiaci orgán pre tento operačný program. (Národný strategický referenčný rámec 2007 -2013, 2007, s. 99)

Operačný program Výskum a vývoj (OP VaV) je zameraný na vysoké školstvo v krajine a posilnenie jeho vzdelávacej úrovne ale aj podpora vybavenosti výskumných a vývojových pracovísk. Prostredníctvom podpory inovatívnych malých a stredných podnikov chce presadiť zlepšenie konkurencieschopnosti národnej ekonomiky. Najvyššia koncentrácia na území Slovenska v rámci tohto programu je v Bratislavskom kraji, kde existuje najširšie zázemie pre vysokoškolské strediská a potenciál moderných inovatívnych podnikov. Tento operačný program taktiež investuje prostriedky do rekonštrukcie a modernizácie vybavenia vysokých škôl. Operačný program jedná pod hlavičkou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a hospodári s financiami z ERDF vo výške 1 209 415 373 €. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-vyskum-a-vyvoj/>)

Operačný program Vzdelávanie (OPV) financuje projekty podporujúce získavanie znalostí, zručností a kompetencií potrebných pre budúcu pracovnú silu s lepším umiestnením sa na trhu práce. Venuje sa všetkým stupňom vzdelávania od najnižšieho školstva po najvyššie, ale aj vzdelávaniu a adaptácii pedagógov a školiteľov. Cieľom je uskutočniť reformu vzdelávania na Slovensku a dosiahnuť efektívny systém celoživotného konkurencieschopného vzdelávania. Pod tento operačný program spadá aj podpora špeciálnej pedagogiky a snaha o zahrnutie do vzdelávacieho procesu osoby zo znevýhodnených skupín. Financie na program sú čerpané z Európskeho sociálneho fondu vo výške 617 801 578 € a riadiacim orgánom je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-vzdelavanie/>)

Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR) má za cieľ znižovanie rozdielov ekonomickej výkonnosti v jednotlivých regiónoch Slovenska prostredníctvom efektívne vyrábajúcej priemyselnej výroby, energetiky s vidinou trvaloudržateľného rozvoja. Medzi podporované aktivity sa zahŕňa podpora spoločných služieb pre podnikateľov, nových technológií, využívanie obnoviteľných zdrojov. Zamiera sa aj na

kvalitu cestovného ruchu s úmyslom zabezpečiť komplexnosť služieb počas celého roka, rozvoj turistiky a informačných a propagačných služieb na celom území republiky ale aj mimo ňu. 772 000 000€ sú financie poskytnuté z Európskeho fondu regionálneho rozvoja pre účely tohto operačného programu, ktorého riadiacim orgánom je Ministerstvo hospodárstva. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/konkurencieschopnost-a-hospodarsky-rast/>)

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (OP ZaSI) je zameraný na znižovanie nezamestnanosti, podporu tvorby a udržania pracovných miest aj na začleňovanie znevýhodnených skupín obyvateľstva do pracovného procesu. Veľká pozornosť je v rámci programu venovaná synchronizácii pracovného života s rodinným. Medzi podporované aktivity patrí orientácia na kvalitu ľudského kapitálu a tvorbu politík a efektívnosť zamestnancov v rámci verejnej správy. 881 801 578 € sú financie poskytnuté z Európskeho sociálneho fondu na tento operačný program s riadiacim orgánom, ktorým je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. (EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-zamestnanost-a-socialna-inkluzia/>)

Operačný program Bratislavský kraj (OP BK) je jediným operačným program, ktorý kompletne spadá pod cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Jeho hlavnou prioritou je zvýšenie kvality života jeho obyvateľov spolu s udržateľným rozvojom územia a zlepšením štátnych verejných služieb a informatizácie.. Bol Európskou komisiou posledným oficiálne schváleným operačným programom v decembri 2007. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky je riadiacim orgánom pre tento operačný program a z prostriedkov ERDF je na neho vyčlenených 87 miliónov EUR. (OPBK. Úvodná stránka. Opbk.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://www.opbk.sk/>; Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007, s. 104)

Operačný program Technická pomoc (OP TP) zabezpečuje priority všetkých operačných programov. Je zapojený do ich kontroly, riadenia a zabezpečovania ich chodu a administratívy. Sú to aktivity ktoré je potrebné zabezpečovať hromadne pre všetky orgány spájané operačnými programami, čím pokrýva územie celej Slovenskej republiky. V záujme operačného programu je aj posilnenie kvality finančného riadenia fondov. Program je financovaný z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja čiastkou 97 601 421 €. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky je riadiacim orgánom pre tento operačný program. (EUROFONDY. Operačné

programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z:
<http://eurofondy.webnode.sk/op-technicka-asistencia/>)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CELKOVÉ ČERPANIE Z FONDŮ EURÓPSKEJ ÚNIE

Prvou časťou praktickej časti práce je analýza čerpania eurofondov z hľadiska celkového čerpania financií. Z tabuľky číslo tri môžeme vidieť celkový záväzok financií zo zdrojov Európskej únie na jednotlivé operačné programy pre celé sedemročné programové obdobie. Spolu je táto čiastka vo výške približne 11,5 miliárd EUR. Ďalej nám táto tabuľka ukazuje celkový percentuálny podiel na čerpaní prostriedkov z jednotlivých programov na konci mesiaca za vybrané mesiace. Tieto percentuálne podiely však nie sú odrazom čerpania za daný mesiac, ale za celé obdobie, posun v čerpaní by sme videli, ak by sme od percentuálneho podielu vybraného mesiaca odrátali podiel toho predchádzajúceho. V podstate všetky operačné programy zaznamenali od októbra 2010 po apríl 2012 aspoň dvojnásobné, iné trojnásobné zväčšenie percentuálneho podielu čerpania. U operačného programu Informatizácia spoločnosti sa jedná až o takmer desaťnásobné zvýšenie.

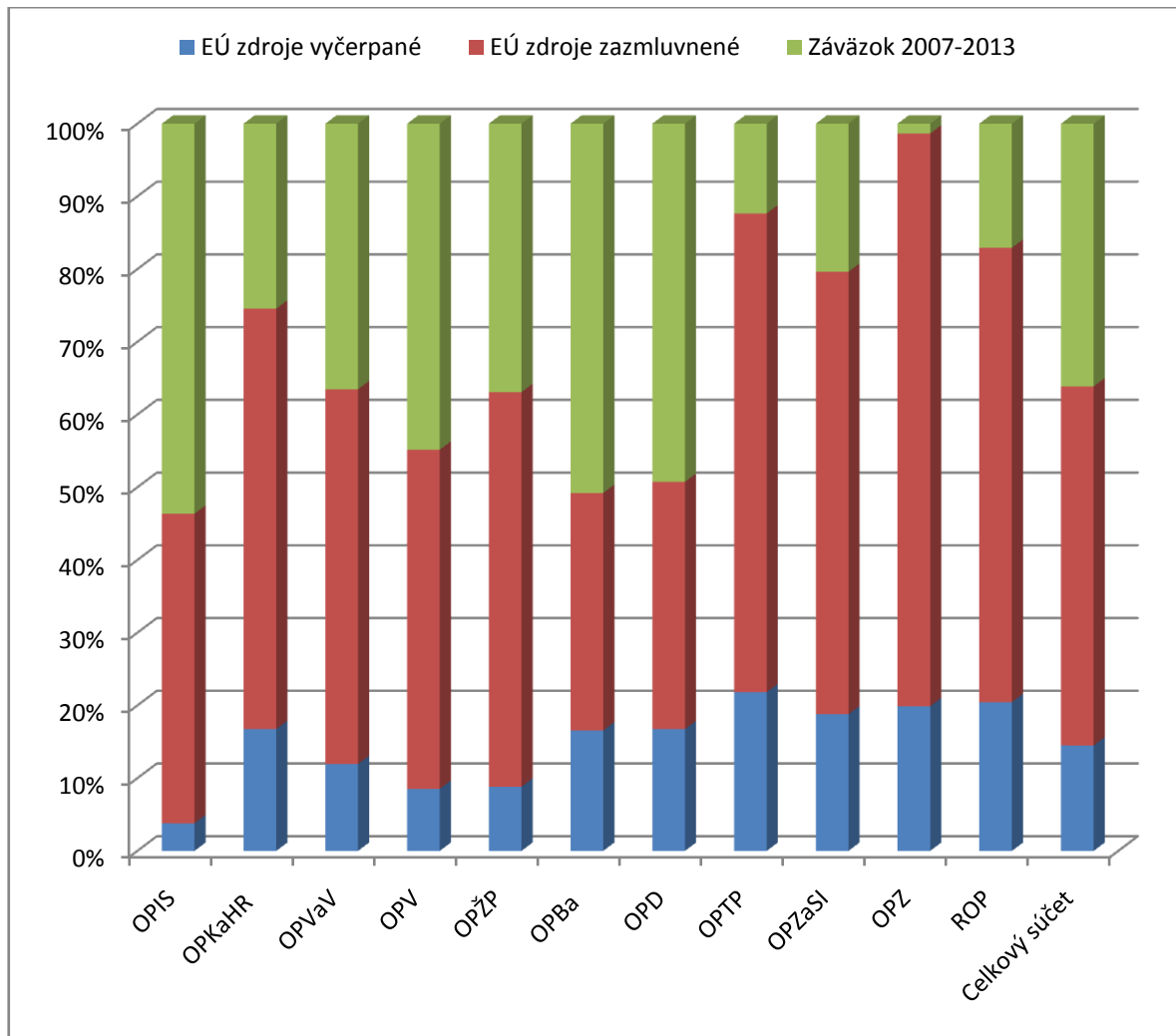
Tabuľka 3 Podiel čerpania finančných prostriedkov podľa operačných programov a celkovo za jednotlivé obdobia

Názov operačného programu	Záväzok 2007-2013 v EUR	Podiel čerpania ku koncu október 2010	Podiel čerpania ku koncu decembra 2010	Podiel čerpania ku koncu marca 2011	Podiel čerpania ku koncu júla 2011	Podiel čerpania ku koncu decembra 2011	Podiel čerpania ku koncu februára 2012	Podiel čerpania ku koncu marca 2012	Podiel čerpania ku koncu apríla 2012
OPV	617 801 578	6,80%	8,11%	8,89%	16,91%	13,36%	14,04%	14,53%	15,18%
OPZaSI	881 801 578	17,65%	18,41%	19,51%	34,95%	34,59%	37,99%	40,98%	41,93%
OPIS	988 095 405	1,30%	2,62%	3,92%	6,71%	9,04%	10,24%	11,30%	12,24%
OPŽP	1 820 000 000	5,27%	6,31%	8,82%	15,57%	18,98%	19,03%	19,04%	22,75%
ROP	1 554 503 927	15,11%	19,54%	24,37%	34,91%	38,62%	42,12%	43,51%	44,62%
OPD	3 206 904 595	13,08%	16,85%	19,82%	21,02%	23,19%	26,19%	27,29%	27,58%
OPZ	250 000 000	17,21%	19,33%	23,37%	29,63%	42,49%	48,30%	48,60%	50,30%
OPKaHR	777 000 000	12,41%	17,71%	19,30%	33,53%	37,73%	39,56%	40,62%	41,35%
OPTP	97 601 421	24,37%	27,96%	27,95%	35,60%	39,80%	40,39%	41,32%	42,09%
OPBK	95 207 607	9,87%	13,76%	18,16%	40,99%	30,54%	32,73%	34,23%	34,71%
OPVaV	1 209 415 373	8,02%	9,91%	12,79%	18,03%	20,14%	22,20%	23,63%	24,58%
SPOLU	11 498 331 484	10,70%	13,42%	16,07%	22,52%	25,02%	27,19%	28,32%	29,56%

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe informácií zo stránky: <http://eurofondy.webnode.sk/clanky-a-komentare/cerpanie-eurofondov/clanky-a-komentare/>

Do nasledujúcich grafov sú prevedené hodnoty zo „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“ na Slovensku, ktorý bol zostavený k 1.5.2011.

Graf 1 Percentuálne zobrazenie úspešnosti čerpania zazmluvnených a vyčerpaných finančných prostriedkov na celkovom záväzku

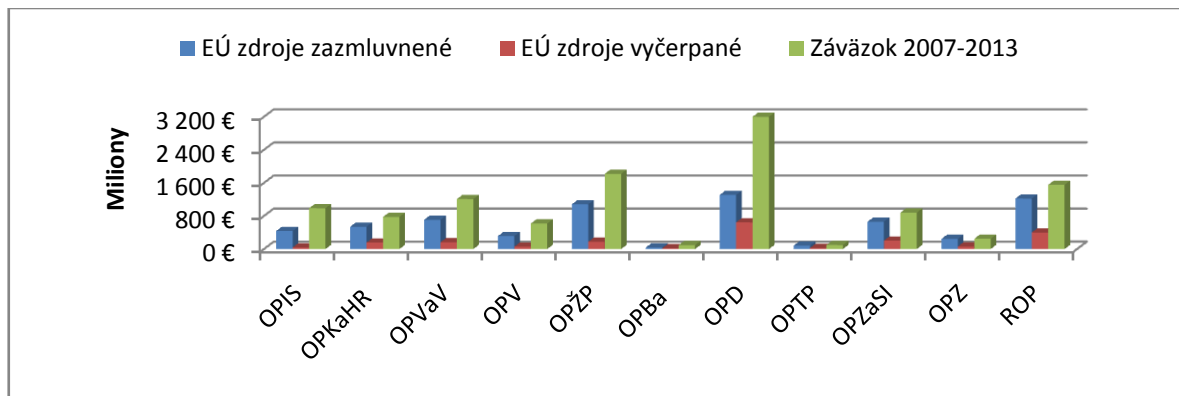

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Z prvého grafu môžeme vyčítať percentuálne plnenie ohľadom využívania finančných prostriedkov z fondov EU. Kde financie poskytnuté pre každý operačný program Európskou úniou sú premenené na hodnotu 100%, aby sa ľahko porovnávalo, z akej veľkej časti jednotlivé operačné programy tieto prostriedky vyčerпали a z koľkých percent sú tieto prostriedky aspoň zazmluvnené. Taktiež nám tento graf hovorí v ktorom operačnom programe má ešte zmysel podávať projekty, lebo má dostatok zvyšných financií. Najviac vyťaženým

je OP Zdravotníctvo, ktorý má projektmi zazmluvnených až 98% všetkých financií. Naopak najmenej 39% zazmluvnených zdrojov z celkovej čiastky je v OP Bratislavský kraj.

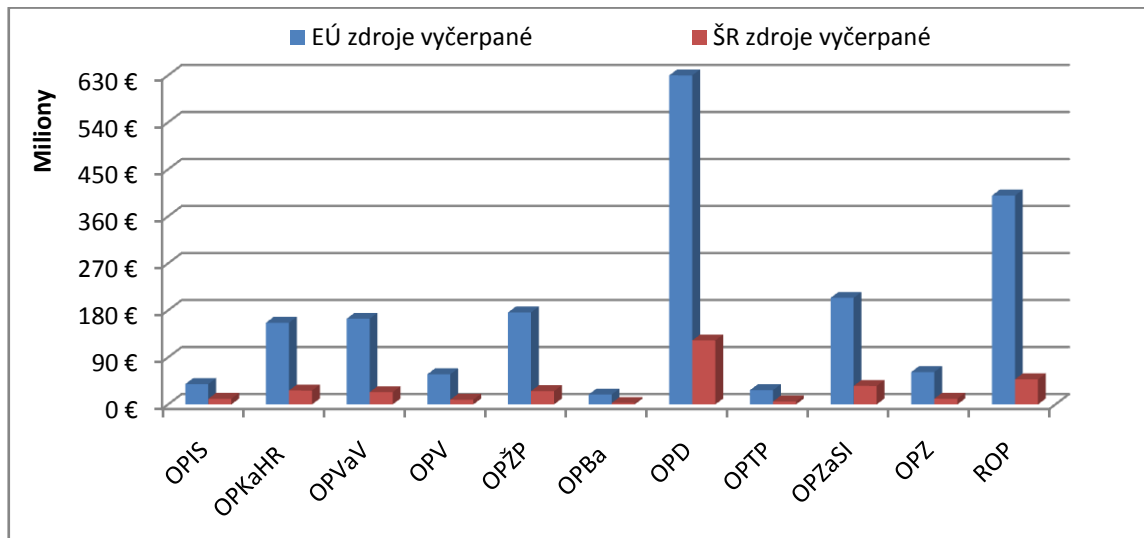
Graf 2 Nominálne zobrazenie úspešnosti čerpania zazmluvnených a vyčerpaných finančných prostriedkov na celkovom záväzku

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Druhý graf je doplnkom grafu prvého, kde vidíme celkové nominálne hodnoty určené pre jednotlivé programy. O niečo viac nám objasňuje výsledky prvého grafu, kde zreteľne bolo na prvom mieste z hľadiska zazmluvnených projektov OP Zdravotníctvo, ale tento graf nám ukazuje, že jeho alokácia je v porovnaní s ostatnými programami celkom nízka, preto sa subjekty s podávaním svojich projektov poponáhľali, aby mali istotu, že na nich financie zvýšia. Pri OP Doprava je podľa grafu 1 zatiaľ zazmluvnený okolo 50% financií, ale doteraz tento program včerpal v celkovej výške najviac. Z grafu je aj zreteľné, že alokácia na tento program je takmer dvojnásobná ako pri druhej najvyššej sume na OP Životné prostredie.

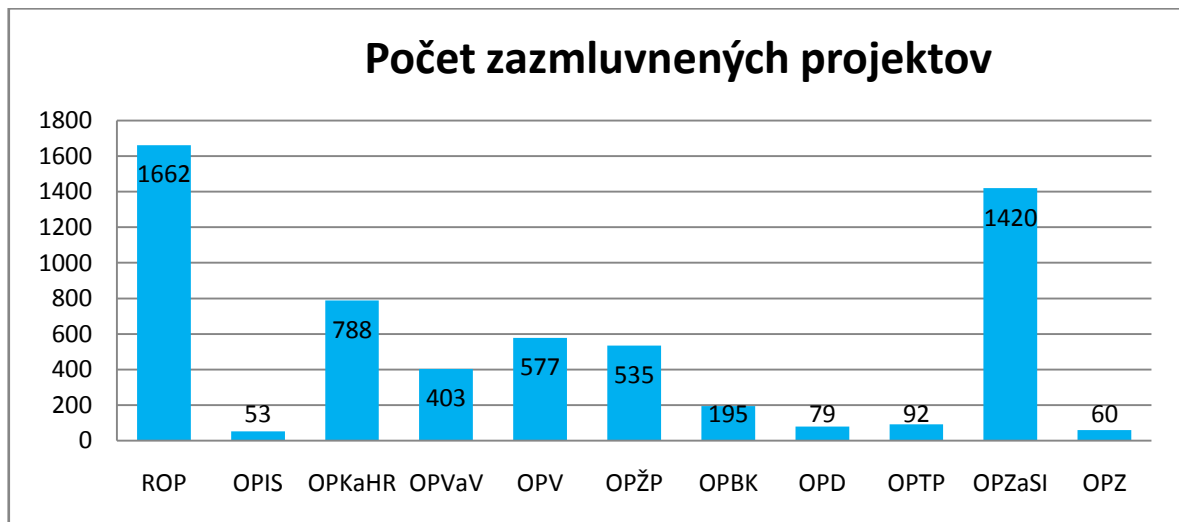
Graf 3 Financie vyčerpané z fondov EÚ a Štátneho rozpočtu projektami podľa operačných programov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Graf číslo 3 nám ukazuje množstvo finančných prostriedkov, ktoré boli Slovenskou republikou vyčerpané na jednotlivé operačné programy. Nezaoberá sa však len financiami z fondov Európskej únie ako graf predchádzajúci, ale dopĺňa aj zdroje zo štátneho rozpočtu. Tým môžeme porovnať mieru participácie krajiny na jednotlivých operačných programoch a vidieť akú veľkú časť celkových financií tvoria práve financie z európskych fondov. Napríklad pri Operačnom programe Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OPKaHR) tvoria financie z EÚ približne 85% všetkých prostriedkov, ktoré boli vyčerpané, najmenší podiel medzi všetkými operačnými programami, čo sa týka prostriedkov z eurofondov je pri Operačnom programe Informatizácia spoločnosti (OPIS), kde je podiel „len“ 78%.

Graf 4 Počet schválených projektov pre jednotlivé operačné programy

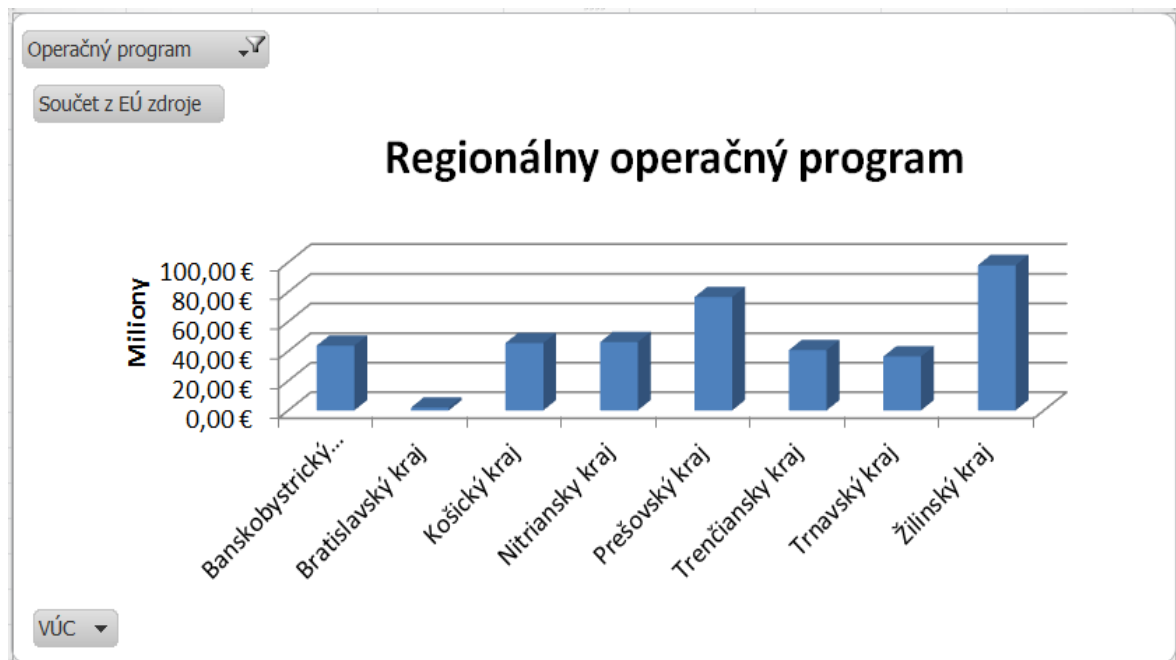

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Z grafu číslo štyri môžeme vidieť množstvo podaných projektov v rámci operačných programov. Najviac projektov bolo schválených v Regionálnom operačnom programe, kde sú najčastejšími žiadateľmi obce, ktoré sa cez projekty snažia najmä o úpravu a modernizáciu svojej obce. Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (OPZaSI) má najširšie spektrum príjemcov prostriedkov zo všetkých operačných programov a to sa prejavilo aj na počte schválených projektov. Pri porovnaní s grafmi číslo jedna a dva môžeme usúdiť, že sa jedná skôr o finančne menej náročné projekty, ktorých celková hodnota je 660 712 944€. Presne opačný výsledok je pri operačnom programe Doprava, ktorý má najvyššiu alokáciu zo všetkých programov. Zazmluvnené zdroje EÚ sú vo výške 1 309 844 660€, čo je dvakrát toľko ako pri OPZamestnanosť a sociálna inklúzia, ale počtu zazmluvnených projektov má takmer 18 krát menej ako ten istý operačný program. To je jasným symbolom, že na jednotlivé projekty v OPD sú alokované vysoké čiastky.

5 ČERPANIE PODĽA OPERAČNÝCH PROGRAMOV

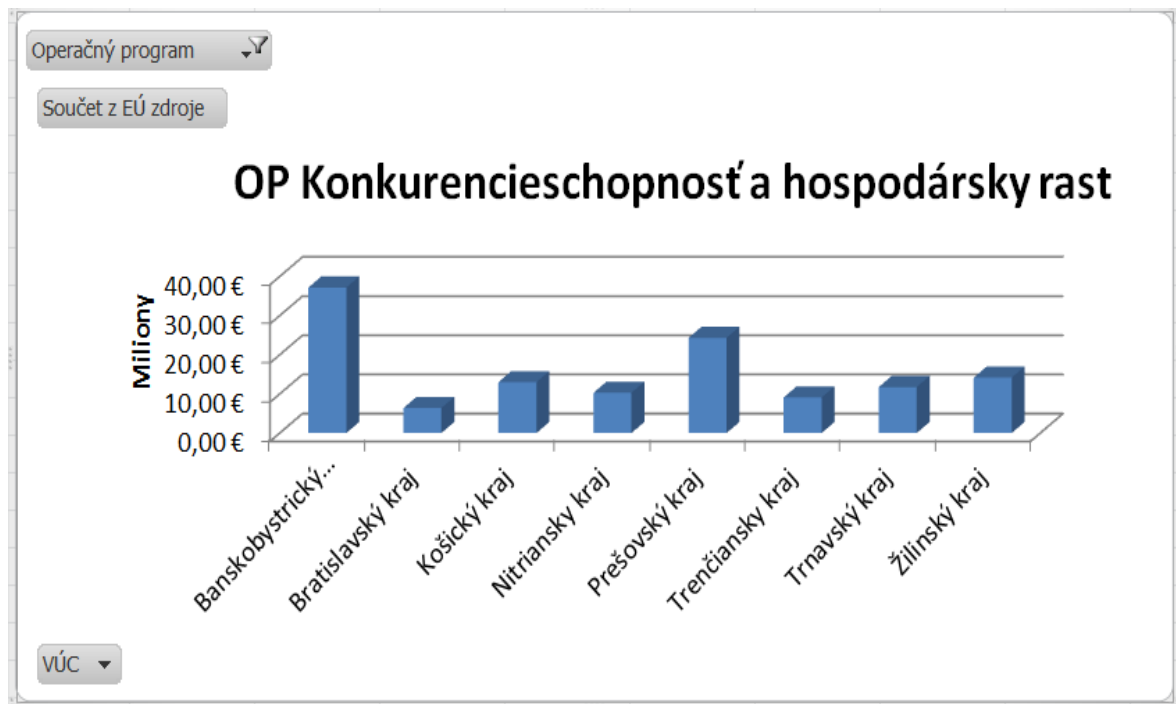
Graf 5 Regionálny operačný program

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

V rámci tohto programu žiadajú o granty najmä obce a mestá, niekedy aj samosprávne kraje. Častými žiadateľmi sú aj cirkevné zbory, neziskové organizácie, detské domovy, centrá sociálnych služieb, domovy dôchodcov a ústredné orgány štátnej správy. Najčastejšie vyskytujúcimi sa projektmi sú tie zamerané na revitalizáciu verejných priestranstiev, opravu a rekonštrukciu škôl, múzeí, spoločných priestorov, obecných budov, hasičských staníc, ale taktiež aj na modernizáciu úsekov ciest. Doteraz najdrahší projekt má názov: „Skvalitnenie dopravnej infraštruktúry Horného Považia“ s čiastkou vyčerpanou zo zdrojov Európskej Únie vo výške 4 222 445 €. V Kysuciach projekt s takmer rovnakým názvom vyčerpal 2 608 928 € a obsadil tak druhé miesto. Na podobný projekt sa vyčerпали prostriedky aj v Turci. ZŠ v Lietavskej Lúčke, ktorá sa nachádza v Žilinskom kraji dostala na svoj projekt kompletnej rekonštrukcie najviac financií zo všetkých školských zariadení. Asi nie je žiadnym prekvapením, že najvyššie čerpanie v rámci tohto operačného programu je práve v Žilinskom kraji, keďže všetky vyššie menované projekty sa realizujú na jeho území. Žiadne prostriedky z tohto programu nie sú čerpané na území Bratislavského kraja, pretože tu sa na projekty rovnakého zamerania využíva Operačný program Bratislavský kraj.

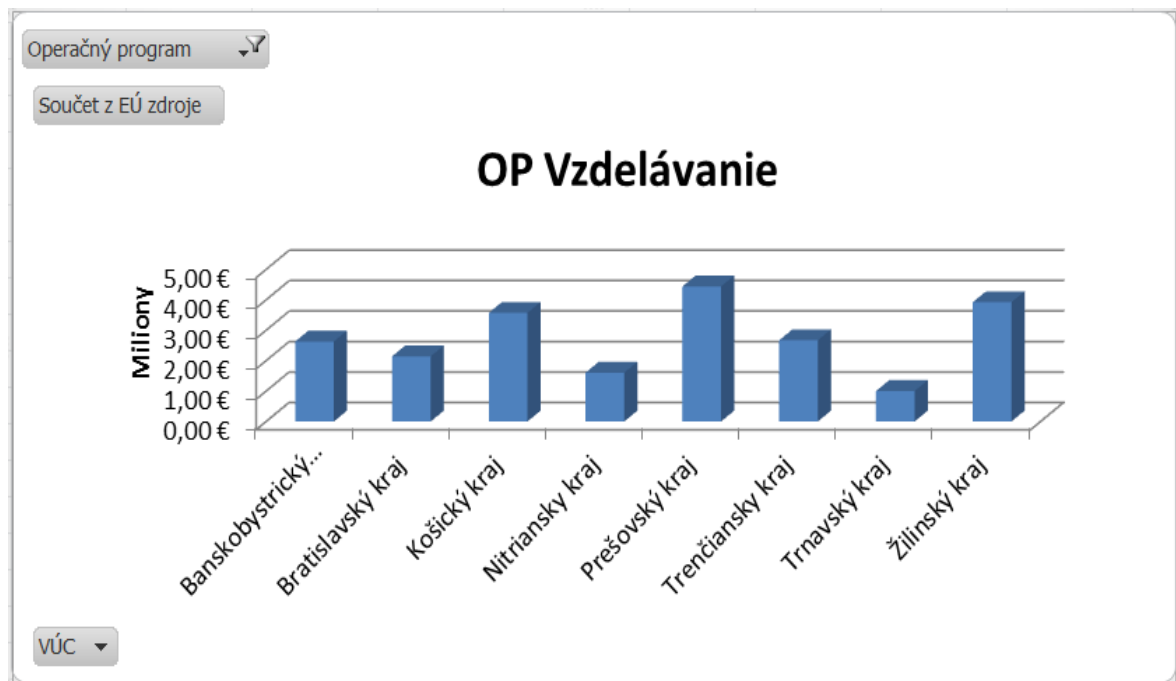
Graf 6 Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Druhým projektom z najväčším počtom vyčerpaných prostriedkov je projekt z Banskobystrického kraja na vybudovanie hnedého priemyselného parku v obci Tornaľa vo výške 7 982 008,97 €. Najnákladnejšími sú dva projekty celorepublikovej povahy, jeden pod záštitou iniciatívy Jeremie a druhý s cieľom propagácie Slovenska ako turistickej destinácie. Najúspešnejším projektom v Trenčianskom kraji je výstavba fotovoltaickej elektrárne v Brezovej pod Bradlom za čiastku 5 099 691,52 €. V Žilinskom kraji je finančne najväčším projektom podpora strediska cestovného ruchu Chopok Západ s vyčerpanými zdrojmi vo výške 4 971 070,98 €. V Prešovskom kraji je najvýznamnejšími projektmi Park snow Vysoké Tatry a rekonštrukcia hotela Sliezsky dom. Mestský a technologický park Trnava je najnákladnejším projektom v Trnavskom kraji. Najviac prostriedkov je sústredených v Banskobystrickom kraji, na území ktorého bolo taktiež investovaných veľa financií do lyžiarskych stredísk, ale taktiež do výstavby centrálnych zdrojov na biomasu a energetickú efektívnosť. Medzi ďalšie projekty financované z tohto operačného programu v rámci krajov patria priemyselné parky, ktorých snahou je rozšírenie podnikateľskej základne, ďalej výstavba a modernizácia hotelových zariadení, inovácia výroby, modernizácia firiem a zvýšenie ich konkurencieschopnosti.

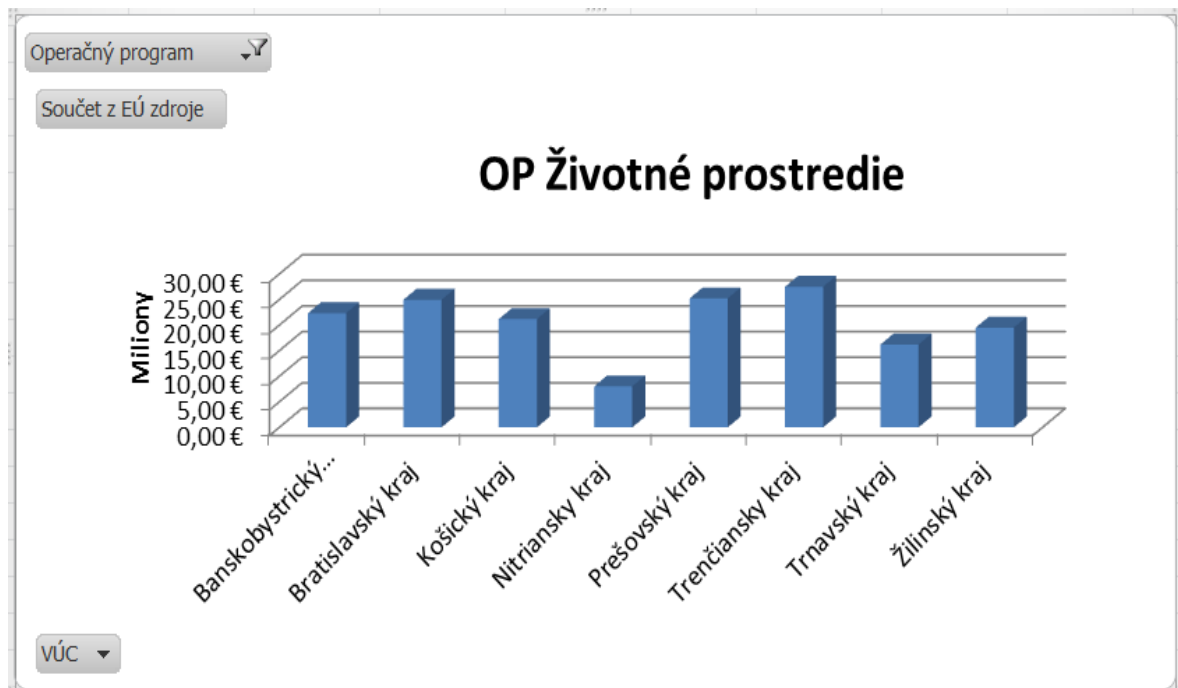
Graf 7 Operačný program Vzdelávanie

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Najnákladnejším regionálnym projektom je budovanie pilotných centier odborného vzdelávania v Žilinskom kraji. Zvýšenie vzdelávania zdravotne postihnutých občanov je najnákladnejším projektom v košickom kraji. Projekty v tomto operačnom programe sa ďalej sústreďujú na jednotlivé školy a na vzdelávanie učiteľov v cudzích jazykoch a informatike, ale aj na premenu a inovácie vzdelávania. Modernizácia vzdelávacieho procesu je najnákladnejším projektom v tomto operačnom programe, je vypracovaný Ústavom informácií a prognóz školstva, ktorý má celoštátny dosah. Dôvodom pre najvyššie čerpanie financií prešovským krajom je pravdepodobne skutočnosť, že práve tento kraj je najľudnatejším krajom republiky a v Trnavskom kraji žije naopak najmenej ľudí v celom štáte. Do mojej koncepcie čerpania podľa počtu obyvateľov kraja nezapadá jedine Nitriansky kraj, v ktorom však môžete byť naopak jazyková bariéra vo vypracovávaní projektov, pretože veľkú časť kraja obýva maďarsky hovoriaca menšina, ktorej sú prispôsobené jednak školské ale aj úradné inštitúcie.

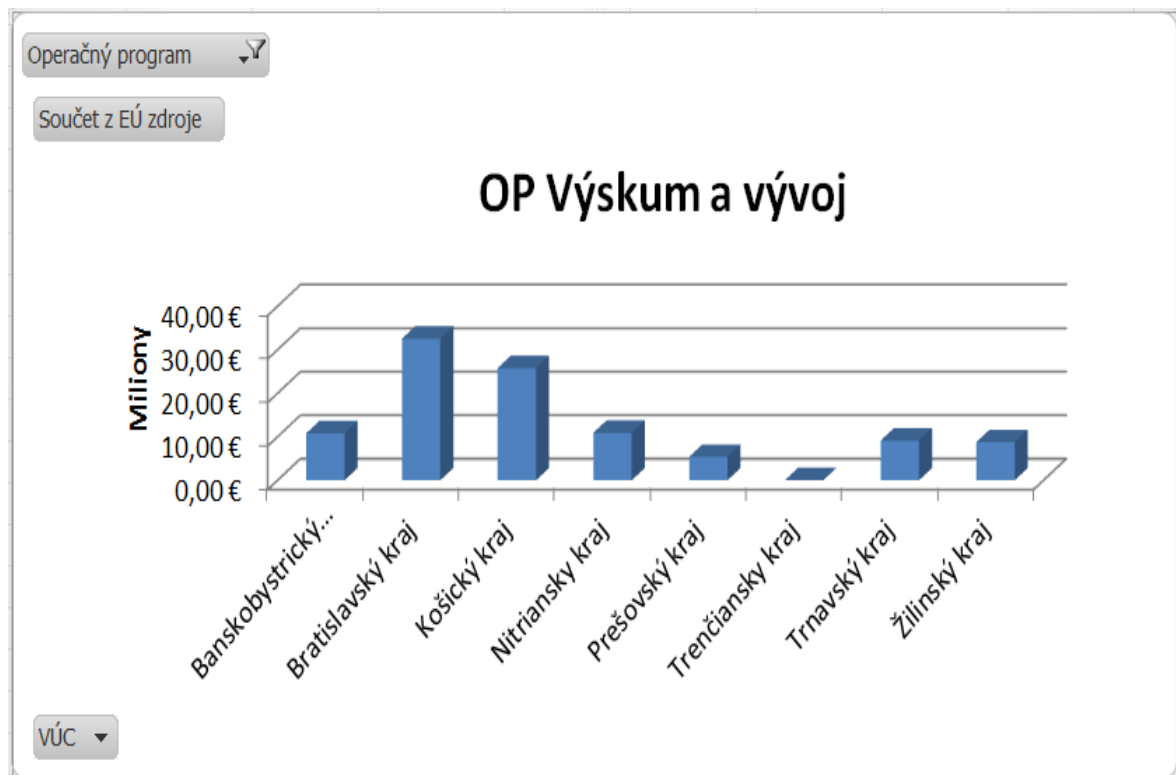
Graf 8 Operačný program Životné prostredie

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Prostriedky z tohto fondu využívajú aj súkromné subjekty aj obce a Vyššie územné celky. Najčastejšie za z nich financuje výstavba kanalizácií, kompostární, uzatváranie skládok, ekologizácia autobusov a MHD. Najviac vyčerpaných prostriedkov na vyčerpal projekt zníženia emisií MHD v meste Košice v hodnote 7 909 738 €. Projekty podobného charakteru čerpajúce prostriedky sa využívajú v Trnave, Stupave, Prievidzi Zvolene a ďalších. Veľké množstvo dedín využíva financie na likvidáciu skládok, medzi najnákladnejšie patria Levoča, Mnešice, Kúty, Námestovo a iné. Spoločnosti investujú do recyklácie a spracovania odpadov. V Bratislavskom kraji je znečistenie životného prostredia zo všetkých krajov najzreteľnejšie, aj vďaka emisiám z aut a výrobných podnikov, ale hlavne v okolí hlavného mesta sa hromadia skládky, kam Bratislavčania vyvážajú svoj nechcený odpad.

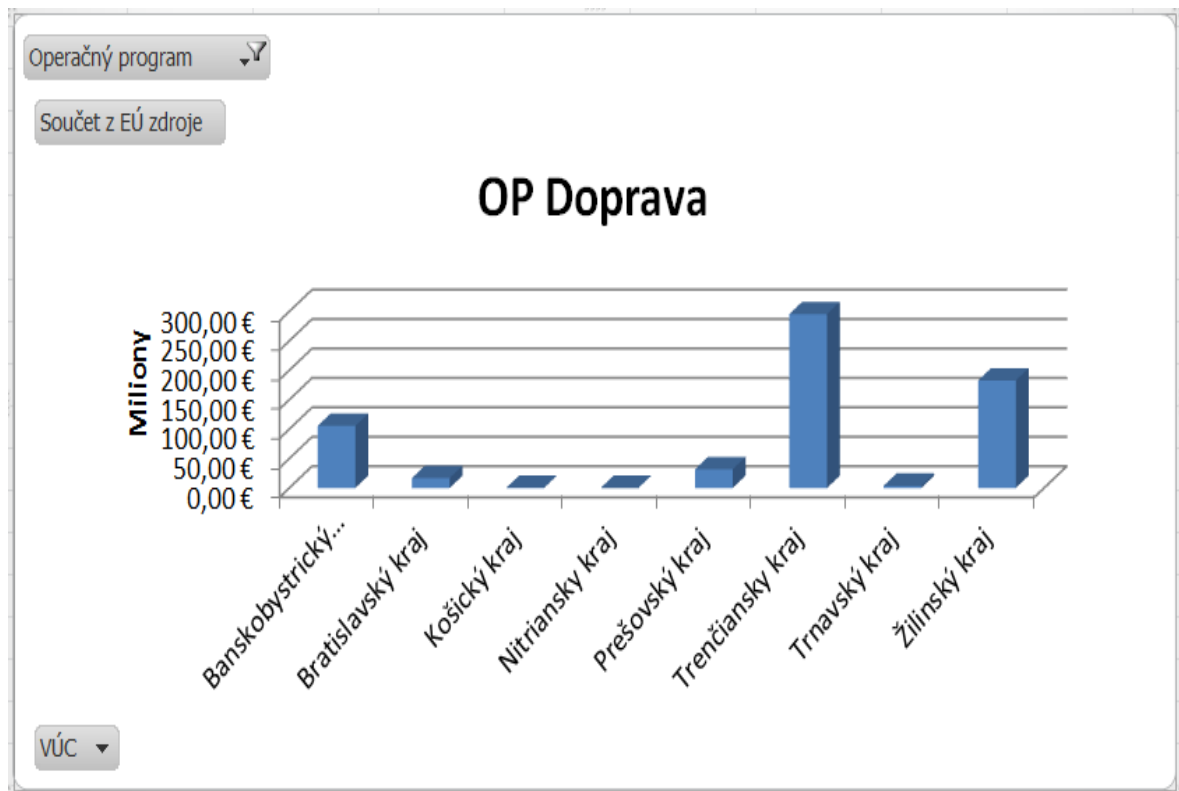
Graf 9 Operačný program výskum a vývoj

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Pod Operačným programom Výskum a vývoj doteraz vyčerpali najviac finančných prostriedkov celorepublikové projekty, zamerané buď na iniciatívu Jeremie, alebo na vznik dátových centier. Najväčší odliv financií vo všeobecnosti putuje na vysoké školy a vedecké ústavy, ktoré si modernizujú zariadenie, objekty, zlepšujú vzdelávací proces, alebo budujú nové centrá v rámci svojej inštitúcie. Trnavská univerzita vyčerpala 4 052 953 € na podporu infraštruktúry za účelom podpory vzdelávania. 3 987 912 € vyčerpala Žilinská univerzita na svoju komplexnú modernizáciu. Celkovo v rámci tohto programu budú najviac čerpať kraje s veľkým počtom univerzít a vedeckých či vzdelávacích pracovísk ako sú bratislavský a košický kraj.

Graf 10 Operačný program Doprava

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Žilinský a Trenčiansky kraj sú dôležitými dopravnými uzlami, nielen ohľadom cestnej ale aj železničnej premávky. V Trenčianskom kraji sa investovalo okrem opravy a výstavby ciest najmä do nákupu a renovácie autobusových liniek. Žilinský krajom vedie hlavná spojnica medzi východom a západom krajiny, ale aj ťahy do susedných krajín, Česka a Poľska, hlavne výstavba diaľnice je v tomto kraji dôležitým bodom. 196 605 128 € bolo vyčerpaných na vybudovanie úseku diaľnice D1 v úseku Sverepec – Vrtižer. 81 583 495€ bolo investovaných do modernizácie železničnej trate Žilina – Krásno a 105 469 221 € padlo na výstavbu R1 medzi Žarnovicou a Šášovským podhradím.

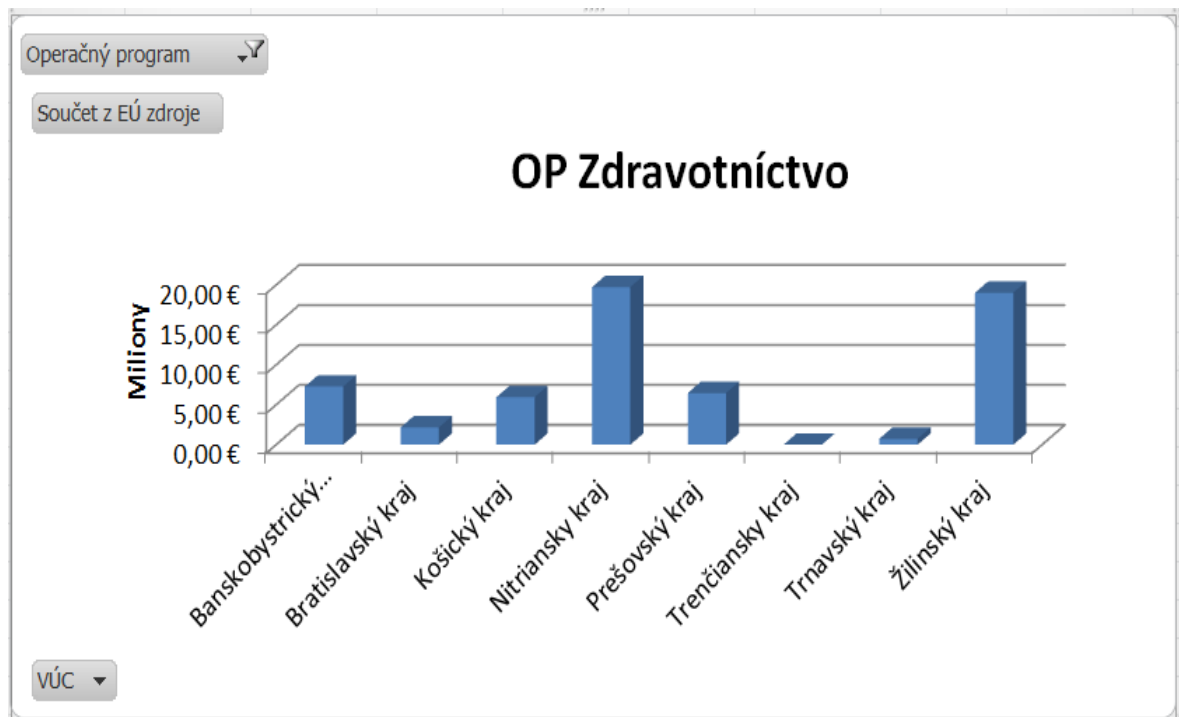
Graf 11 Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Väčšina projektov pod OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia je zameraná celorepublikovo. Najčastejšie sa jedná o projekty ohľadom podpory uchádzačov o zamestnanie, upevňovanie ľudských zdrojov, zabezpečenie rovnosti na trhu práce, ale aj podpory zamestnanosti občanov zo zdravotným postihnutím. Najnákladnejším regionálnym projektom bolo vytvorenie sociálneho podniku v Bardejove s vyčerpanou čiastkou 1 098 212 €. Projekty na overenie a zriadenie sociálnych podnikov sa organizovali aj v Rimavskej Sobote, Revúcej, Brezne, Veľkom Krtíši a iných. Súkromné subjekty v tomto operačnom programe svoje projekty smerovali najčastejšie na vzdelávanie svojich zamestnancov. Prostriedky z tohto operačného programu čerpajú aj nemocnice a školské zariadenia, ktorých projekty sa najčastejšie venovali taktiež vzdelávaniu svojich zamestnancov. Prešovský, Košický a Banskobystrický kraj patria ku krajom s najvyššou nezamestnanosťou v republike, preto v rámci tohto operačného programu patria k najvyšším príjemcov pomoci..

Graf 12 Operačný program Zdravotníctvo

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Je takmer samozrejmé, že z OP Zdravotníctvo čerpajú najmä nemocnice a zdravotnícke zariadenia. Najčastejšie sa jedná o projekty modernizácie zariadenia, výstavby nových pavilónov, rekonštrukciu budov. Najnákladnejším projektom je Novostavba liečebného pavilónu realizovaná Nitrianskou fakultnou nemocnicou vo výške 10 229 092 €. 6 664 228 € vyčerpala Žilinská fakultná nemocnica s poliklinikou na modernizáciu. Tretím najnákladnejším projektom je modernizácia nemocnice v Nových Zámkoch, ktoré sa nachádzajú na území Nitrianskeho kraja. V Žilinskom kraji sú financované ešte projekty na modernizáciu Žilinskej polikliniky a Martinskej ambulancie, ktoré taktiež patria k desiatim najnákladnejším projektom tohto operačného programu. Keďže z predchádzajúcej kapitoly vieme, že v tomto operačnom programe bolo podaných len 60 projektov, sú v porovnaní s najnákladnejšími projektmi výsledky grafu celkom pochopiteľné.

Operačný program Technická pomoc, Informatizácia spoločnosti ani Bratislavský kraj nemajú vlastné grafy, pretože by boli takmer zbytočnými. OP Technická pomoc by mal nulové výsledky, pretože ako taký je operačný program zahrnutý v každom operačnom programe ako posledná priorita. V OP Informatizácia spoločnosti je väčšina projektov riadená centrálné Ministerstvami alebo Úradom vlády, ktoré majú centrum v Bratislave, pre ostatné samosprávne kraje bola v projektoch určená jednotná čiastka potrebná na elektronizáciu

ich služieb, preto by v grafe vysoko vyčnieval Bratislavský kraj a ostatné by boli na rovnakej úrovni. OP Bratislavský kraj nemá graf s podobného dôvodu, kedy by u ostatných krajov dosahoval stĺpec nulových hodnôt a v Bratislave by bol privysoký. Preto som sa rozhodla radšej pre Bratislavský kraj vytvoriť samostatný graf, v ktorom by boli porovnané jednotlivé operačné programy.

Graf 13 Čerpanie fondov v Bratislavskom kraji

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Zoznamu prijímateľov finančných prostriedkov z fondov EÚ pre programové obdobie 2007 – 2013“

Bratislavský kraj má ako jediný operačný program zameraný na svoje územie, ostatné kraje projektmi podobného typu čerpajú z ROP, preto v ňom bude dosahovať Bratislavský kraj vcelku nízkych výsledkov. V rámci Bratislavského kraja sa k 2.5.2011 vyčerpalo 124 062 325 €. Najväčšia časť týchto prostriedkov bola využitá cez program Výskum a Vývoj, čo je spôsobené širokým zázemím vzdelávacích inštitúcií, ako sú vysoké školy a výskumné ústavy, na území najmä hlavného mesta. Druhý najviac využívaný program na území Bratislavského kraja je Operačný program Životné prostredie práve z dôvodu vysokého počtu skládok, vysokej miere emisií a celkového zlého stavu životného prostredia. V rámci OP Bratislavský kraj sa najviac financií čerpá na revitalizáciu obcí, parkov, námestí v jednotlivých mestských častiach alebo obciach. Súkromné subjekty prostriedky využívajú na inováciu technológií. Hlavné mesto investuje v rámci tohto programu do MHD, opravu trolejbusových a električkových tratí.

6 ZHODNOTENIE JEDNOTLIVÝCH ANALÝZ

Pri porovnaní grafov ohľadom celkového čerpania môžeme ľahko usúdiť, že neexistuje veľké prepojenie medzi množstvom prostriedkov určených na jednotlivé operačné programy, úspešnosťou ich čerpania a počtom schválených projektov v rámci programov. Objektívny pohľad na čerpanie finančných prostriedkov získame, keď sa nimi budeme zaoberať súčasne a dáme si ich do súvislosti.

Z teoretickej časti práce vieme, že zdroje z fondov Európskej únie len dopĺňajú financie jednotlivých municipalít, súkromných investorov alebo štátu. Toto je podľa môjho názoru aj dôvod, prečo je z programov, na ktorých sa podieľa najmä štát, zazmluvnených len okolo 50% možných financií. Dobrým príkladom je OP Doprava, ktorá má zo strany Európskej únie vysokú alokáciu, ale zamzluvnosť projektmi len okolo 40 %. Vďaka grafu 4 vieme, že počet týchto projektov je len 79 a z grafu 2, tiež vieme, že táto čiastka sa pohybuje okolo 1 309 miliónov €. Tak vieme, že sú tieto projekty veľmi finančne náročné a keďže druhá strana sa na nich musí podieľať aspoň 50% musí mať na nich najskôr dostatok financií.

Pri OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast sa väčšinou jedná o súkromných investorov čerpajúcich z fondov Európskej únie, preto je množstvo projektov aj zazmluvnených financií na celkom vysokej úrovni. Pre zdravotnícke zariadenia sú zase fondy EÚ veľkou pomocou, pretože im pomáhajú spolufinancovať zariadenia, alebo opravy, ktoré by museli v blízkom časovom horizonte aj tak uskutočniť, z tohto dôvodu je podľa môjho názoru tento operačný program taký vyťažený.

V nasledujúcej kapitole máme možnosť porovnania krajov na základe grafov podľa operačných programov. Ak si na výsledky teda navzájom porovnáme, zistíme, že najviac z krajov čerpajú Prešovský a Banskobystrický kraj. Toto sú najrozsiahlejšie a najľudnatejšie kraje v krajine, čo je podľa môjho názoru hlavný dôvod ich vysokého čerpania prostriedkov. Ďalším dôvodom môže byť aj to, že patria medzi kraje s najvyššou nezamestnanosťou, bez veľkých husto osídlených regionálnych centier, skôr sa jedná o vidiecku zástavbu a menšie mestá. Tieto kraje majú aj najvyšší podiel rómskej menšiny na Slovensku, hneď po Košickom samosprávnom kraji. Všetko toto sú podľa mňa dôvody, prečo tieto kraje patria medzi najúspešnejšie v čerpaní prostriedkov. Fondy EU im dávajú možnosť zrevitalizovať svoje územie, bojovať proti nezamestnanosti, zlepšiť infraštruktúru a posilniť podnikateľské subjekty na svojom území. Tieto kraje sú na prvých priečkach v čerpaní finančných projektoch v OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia, Vzdelanie, Kon-

kurencieschopnosť a hospodársky rast. Banskobystrický kraj sa neocitá nikdy nenachádza ani v druhej polovici v rámci čerpania v žiadnom operačnom programe, ale Prešovský zostáva hlavne v OP Veda a výskum, čo je spôsobené nízkym výskytom vysokých škôl a vedeckých stredísk na jeho území.

Žilinský kraj je rozlohou tretímnajväčším na Slovensku, má veľmi dobrú pozíciu pre cestovný ruch a je dôležitým dopravným uzlom. Tiež sa na jeho území nachádza dostatok univerzít a vzdelávacích stredísk, nečelí problémom s národnostnými menšinami.

Ďalšími najviac čerpajúcimi krajinami sú Bratislavský a Košický, kde Košický sa dôvodmi približuje skôr k predchádzajúcim dvom krajinám, aj keď je druhým najvýznamnejším mestom Slovenska, taktiež sa ho týkajú problémy spomínané v predchádzajúcom odstavci. Bratislavský kraj naopak má najmenšiu rozlohu zo všetkých krajov, ale najvyššiu hustotu obyvateľstva. Taktiež sa na jeho území nachádzajú takmer všetky centrálné úrady a sídla veľa inštitúcií, vďaka ktorým čerpá väčšinu prostriedkov.

Trnavský a Trenčiansky sú kraje s najmenšou rozlohou a na rozdiel od Bratislavského nemajú na svojom území centrálnu inštitúciu, ani taký počet vedeckých pracovísk. Značnú časť v čerpaní Trenčianskeho kraja tvorí najmä OP Doprava, pretože cez neho vedú hlavne cestné aj železničné uzly. Trnavský kraj vo veľkom využíva výhody blízkosti hlavného mesta a sústreďuje sa najmä na budovanie priemyselných parkov a podporu podnikania.

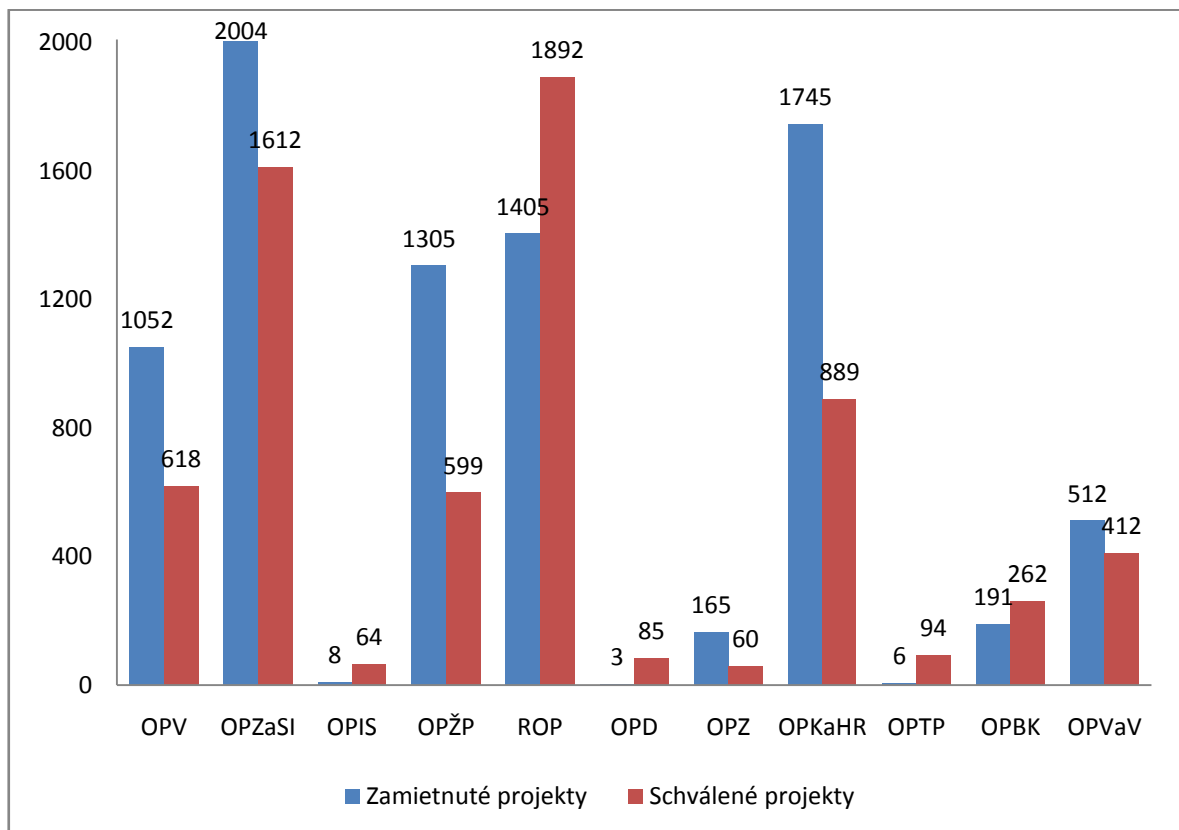
Nitriansky kraj sa nachádza približne v strede zo všetkých krajov, čo sa rozlohy aj hustoty zaľudnenia týka. Na jeho území je najpočetnejšia maďarská menšina a s ňou súvisiace vysoké percento používania maďarčiny aj pri úradnom styku. Je častým javom, že úradníci v tomto kraji ovládajú maďarský jazyk lepšie ako slovenský, čo podľa môjho názoru môže byť prekážkou v podávaní projektov. OP Zdravotníctvo má doteraz v kraji najväčšie percento vyčerpaných prostriedkov použitých na vybudovanie nového krídla nemocnice. Okrem toho Nitriansky kraj v čerpaní financií z fondov EU nijako zvlášť nevyvíka.

6.1 Návrhy na efektívnejšie čerpanie

Do konca apríla 2012 Slovenská republika vyčerpala 30% prostriedkov z fondov EU. Vzhľadom na to, že sa programové obdobie blíži ku koncu je to vcelku nízke číslo. No na základe tabuľky číslo 3 si môžeme všimnúť, že za posledný rok a pol sa u všetkých operačných programov k značnému posunu v čerpaní. Ak by tento trend pokračoval, tak má Slovensko možnosť dostať sa na úroveň približne 50% s veľmi optimistickým prístupom.

Dôležité je spomenúť, že prostriedky v rámci tohto obdobia sa môžu čerpať aj po skončení roku 2013, ale je potreba začať tie projekty realizovať do konca toho roku a s konečným termínom vyčerpania záväzku do roku 2016. Ako však môžeme vidieť podľa grafu 1 veľká časť financií v niektorých operačných programoch je už zazmluvnená a tak sa len čaká na jej vyčerpanie. Tu si môžeme všimnúť rozdielnú mieru čerpania z operačných programov, kde zazmluvnenosť niektorých je vyššia ako 80% a iné nedosahujú ani 50% zo záväzku pre svoj operačný program. Čo osobne vidím ako znak toho, že niektoré programy nie sú pre jednotlivé subjekty atraktívne. Pre podporu alebo vyvrátenie tohto tvrdenia som použila graf číslo 14, ktorý vznikol na základe spracovania tabuľky s názvom „Stav implementácie ŠF podľa OP, priorit a opatrení pre PO 2007-2013 k 31.10.2011“ spracovanej Konzervatívnym inštitútom Milana Rastislava Štefánika.

Graf 14 Množstvo schválených a zamietnutých projektov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe „Stav implementácie ŠF podľa OP, priorit a opatrení pre PO 2007-2013 k 31.10.2011“, dostupná na: <http://www.monitoringfondov.eu/article.php?cal-2011-11-30-cerpaniefin>

Z tabuľky vidíme, že niektoré operačné programy čelia vysokému počtu zamietnutých projektov. V niektorých prípadoch počet zamietnutých projektov dvakrát prevyšuje počet schválených. Deje sa tak u projektov k OP Zdravotníctvo a OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, čo však sú operačné programy, ktorých celková zazmluvnenosť patrí

k tým vyšším. Programy, ktoré na základe grafu 1 podľa môjho názoru čelia nezáujmu subjektov sú OP Doprava, OP Informatizácia spoločnosti, OP Bratislavský kraj, tieto programy majú aj celkový nízky počet podaných projektov a počet schválených projektov značne prevyšuje počet zamietnutých. Inak je tomu v prípade OP Vzdelanie a OP Životné prostredie, kde tieto operačné programy majú nízke percento zazmluvnených projektov, ale vysoký počet projektov zamietnutých. To je podľa môjho názoru znakom náročnosti podmienok v oblasti čerpania fondov. Taktiež tento problém môže byť spôsobený nekvalifikovanou pracovnou silou na vypracovanie projektov alebo ich veľkou vyťaženosťou.

Z rôznych internetových diskusií k operačným programom alebo štrukturálnym fondom vyplýva značné nepochopenie regionálnej politiky Európske Únie. Bežnými sú časté odvolania na neprehľadnosť a zložitnosť systému čerpania prostriedkov. Odsúdenie zo strany verejnosti, bez jej pochopenia vedie k zhoršeniu už aj tak zlého postavenia fondov EÚ na Slovensku. Zámerom vlády by preto malo byť oboznámenie verejnosti s možnosťami uplatnenia výhod štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, ale taktiež školenie pracovníkov na prácu s týmito fondmi. Častou prekážkou býva aj neschopnosť dodržať podmienky projektu a tým pádom nutnosť vrátenia peňažných prostriedkov, čo by sa dalo vyriešiť lepším systémom kontroly, monitorovania a auditu.

Na základe predchádzajúcich zhodnotení som sformulovala 4 návrhy na zvýšenie efektívnosti čerpania z fondov Európskej únie.

1. Rýchlejšia reakcia centrálnych orgánov na stav čerpania

Ako veľký problém vidím nedostatočnú rýchlosť a pružnosť reagovania centrálnych orgánov na vzniknuté problémy ohľadom operačných programov. Pri zlepšení monitorovania operačných programov a čerpania z nich by mohli byť rýchlo identifikované problémy a zaistené riešenie. No doteraz som nepostrehla, žiadne veľké cielené kroky, na zatriaktivnenie alebo zmenu operačných programov, ktoré to potrebujú, kvôli nízkemu čerpaniu. Do budúcnosti je potrebné rýchlejšie reagovať na zmeny alebo zistené problémy. Predsa nikto nemôže očakávať, že za 7 rokov programového obdobia nenastane v krajine žiadna ekonomická ani sociálna zmena, alebo, že sa nezistia úskalia jednotlivých operačných programov, či ich prioritných ôs.

2. Zvýšenie kvalifikácie pracovníkov

Nedostatočná kvalifikovanosť pracovníkov je veľkou prekážkou v čerpaní z fondov Európskej únie. Neinformovaní a nezaškolení úradníci produkujú projekty, ktoré bývajú často

zamietnuté, buď kvôli administratívnym alebo iným chybám. Nízka informovanosť o operačných programoch má za následok aj nezájum o prioritné osy a či by na základe nich vedeli využiť prostriedky z fondov. Kvalifikovanosťou a odbornosťou vlastných pracovníkov by jednotlivé subjekty aj značne ušetrili, pretože by si nemuseli na vypracovanie projektov najímať externé firmy a efektívnejšie by využili svoje financie, napríklad aj na ďalšie školenia svojich zamestnancov.

3. Zjednodušenie podmienok na čerpanie z fondov

Vysoké požiadavky v oblasti čerpania fondov a zložitá administrácia sú prekážkou k zvýšeniu čerpania financií z fondov Európskej únie. Toho dôkazom je vysoké množstvo zamietnutých projektov. Celkové množstvo zamietnutých projektov prevyšuje počet schválených. Určite by pomohlo aj zjednodušenie podmienok čerpania a často komplikovanej administrácie okolo.

4. Zvýšenie informovanosti spoločnosti

Nezájem a zlá informovanosť zo strany obyvateľstva je taktiež prekážkou v efektívnom čerpaní. Medzi obyvateľmi často kolujú nepravdivé a skreslené informácie o štrukturálnych fondoch a možnostiach čerpania z nich. Tento problém by sa dal vyriešiť pozitívnou propagáciou operačných programov v médiách a upozornení na ich výhody. Taktiež prezentácia úspešných projektov a spokojných prijímateľov by upozornila na výhody čerpania z fondov EÚ.

Aj v prípade, že Slovenská republika bude pokračovať v rastúcom trende v čerpaní ako doteraz, kedy sa od októbra 2011 do apríla 2012 zrástol podiel čerpania aspoň o 50%, je veľmi malá šanca, že v celkovom meradle vyčerpá všetky možné prostriedky na základe záväzku na toto programové obdobie. Pravdepodobne zostane značné množstvo prostriedkov alokovaných z fondov EU pre Slovensko nevyužitých, z čoho by sa mala Slovenská republika poučiť pre nasledujúce programové obdobie, aby nečelilo v ďalšom programovom období veľkému obmedzeniu, zníženiu príspevkov a výčítkam zo strany Európskej komisie.

ZÁVER

Je ťažké zadefinovať začiatky regionálnej politiky, pretože snád' od počiatku existovali rozdiely medzi jednotlivými oblasťami krajín, kedy určitá oblasť buď vynikala alebo naopak zaostávala za ostatnými. Bolo na panovníkovi aby sa s danou situáciou vysporiadal a snažil sa o prosperitu a vyrovnávanie rozdielov medzi regiónmi. Rozvoj regionálnej politiky v minulosti závisel na vládach jednotlivých krajín a tom akú veľkú pozornosť jej počas svojej vlády venovali a či ju začlenili do svojej legislatívy. Najväčšia pozornosť sa však regionálnej politike venovala často keď už problémy regiónov boli neprehliadnuteľné, k čomu dochádzalo najmä v hospodársky ťažkých obdobiach, ktoré nasledovali po svetových vojnách alebo celosvetových hospodárskych krízach. Aj keď jednotná definícia pojmu nie je prijatá, pretože každá krajina sa s regionálnymi problémami vyrovnávala po svojom, vo všeobecnosti sa pod regionálnou politikou chápe súbor opatrení na zlepšenie ekonomickej a sociálnej situácie, vedúcich k vyváženosti regiónov. Pojem regionálnej politiky začal byť stále častejšie skloňovaný národnom aj medzinárodnom meradle a postupne sa formovalo stále viac odborníkov na túto tému. Od svojho vzniku venuje Európska únia regionálnej politike čím ďalej tým viac pozornosti a hľadá stále nové riešenie, pretože vďaka svojmu neustálemu rozširovaniu k nej pribúdajú nové oblasti, ktoré potrebujú pomoc. Na pomoc regiónom boli zriadené nástroje regionálnej politiky Európskej únie, fondy. Pre programové obdobie 2007 – 2013 sú na pomoc regiónom využívané najmä štrukturálne fondy: Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) a Európsky sociálny fond (ESF); a Kohézny fond, ktorý nepatrí medzi štrukturálne fondy.

Praktická časť tejto práce je pohľadom na čerpanie finančných prostriedkov Slovenskej republiky z menovaných fondov. S pomocou internetových zdrojov som vytvorila tabuľku, z ktorej je zreteľný percentuálny podiel čerpania financií z fondov EÚ Slovenskom na záväzku poskytnutom Európskou úniou. Za posledný rok a pol zvýšila Slovenská republika svoje čerpanie aspoň dvojnásobne v každom operačnom programe, oproti októbru 2010. No aj keď je táto správa povzbudivá, celkový percentuálny podiel čerpania dosahuje len 30% za všetky operačné programy dohromady.

Z nasledujúcich grafov vytvorených na základe tabuľky príjemcov finančných prostriedkov z fondov EÚ na Slovensku je zreteľný počet zazmluvnených projektov v rámci operačných programov, aj finančná alokácia a jej využívanie podľa jednotlivých operačných programov. Kde sa dozvedáme, že zazmluvnenosť je v rámci niektorých operačných programov okolo 80% (OP Zdravotníctvo, OP Technická pomoc, ROP) a viac, no v niektorých

prípadoch nedosahuje ani 50% (OP Informatizácia spoločnosti, OP Bratislavský kraj, OP Doprava) . Z toho je evidentné, že určité operačné programy sú atraktívnejšie ako iné. Preto mojou hypotézou bolo zlé zadefinovanie operačných programov Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja. Graf vytvorený z tabuľky o implementácii štrukturálnych programov jasne udáva počet schválených a zamietnutých projektov pre jednotlivé operačné programy a ukazuje, že OP Informatizácia spoločnosti a OP Doprava sú pre potenciálnych prijímateľov nelákavé a čelia nízkemu počtu podaných projektov, čím som si moju hypotézu potvrdila.

Ďalšie grafy spracované v praktickej časti sú zamerané na jednotlivé operačné programy, pri ktorých som sledovala najmä úspešnosť jednotlivých krajov v čerpaní financií. Táto časť sa stala pre mňa potešujúcou z dôvodu vysokého čerpania práve krajov najviac regionálne zaostávajúcich a postihnutých nezamestnanosťou a inými ekonomickými problémami. Pre tieto kraje je to šanca vysporiadať sa zo svojou situáciou a znížiť mieru diferenciácie krajiny.

Praktickú časť som ukončila návrhmi ako zvýšiť čerpanie financií z fondov Európskej Únie. Ako najväčší problém sa mi po zhodnotení všetkých analýz javí nedostatočné reagovanie centrálnych úradov na súčasný stav čerpania. Osobne som nezaznamenala žiadne značné kroky podniknuté pre zatriktívnenie operačných programov v rámci ktorých je čerpanie na nízkej úrovni. Zvýšenie kvalifikácie a odbornosti pracovníkov na jednotlivých úradoch by taktiež prispelo k efektívnejšiemu čerpaniu prostriedkov, pretože úrady by sa menej obracali na firmy a spoliehali sa na vlastné kapacity vo vypracovávaní projektov, čím by aj značne ušetrili. Zjednodušením administratívy a znížením niektorých podmienok v oblasti čerpania z fondov by sa zvýšil aj záujem jednotlivých subjektov. Pozitívnu propagáciu úspešných projektov, by sa dosiahla lepšia informovanosť spoločnosti a subjektov, ktoré sú voči fondom EÚ negatívne predpojaté, ktorých je viac než dosť, hlavne z dôvodu nedostatočného vysvetlenia všetkých možností ohľadom čerpania.

Mne zostáva len dúfať, že Slovensko bude pokračovať v rastúcom trende čerpania čo najúspešnejšie a, že sa poučí z chýb, ktoré urobilo do ďalšieho programového obdobia a taktiež, že nízke čerpanie nebude mať pre neho negatívny dopad v podobe veľkého obmedzenia zo strany Európskej únie.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY**Monografické publikácie:**

- KADERÁBKOVÁ, J., MATES, P., WOKOUN, R. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.447 s. ISBN 80-86473-80-5.
- KLING, J. (2003). Regionálny vývoj. In: Víziavývoja Slovenskej republiky do roku 2020. Inštitút pre verejné otázky, Bratislava, p. 267; ISBN: 80-88935-42-3.
- KOREC, P. Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989 - 2004. Bratislava : Geografika, 2005. 227 s. ISBN 80-969338-0-9.
- MAREK, D. Příprava a řízení projektu strukturálních fondů Evropské unie. Brno : Barrister&Principal, 2009. 215 s. ISBN 978-80-87029-56-5.
- VILAMOVÁ, Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. Praha : Grada, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0828-0.
- WOKOUN, R. Česká regionální politika v období vstupu do EU. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2003. 328 s. ISBN 80-245-0517-7.

Brožované publikácie centrálnych úradov:

- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Národný plán regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, 15.3.2001, Bratislava 169 s.
- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Národný rozvojový plán, marec 2003, Bratislava, 221 s.
- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Národný strategický referenčný rámec 2007 -2013, 29.02.2007, Bratislava 136 s.

Internetové zdroje:

- SLOBODA, Dušan. Eurofondy na scéne. In: Konzervativizmus[online]. June 23, 2003 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?245&ezin_author_id=48>
- EURACTIV. Regionálna politika a rozvoj. Euractiv.sk [online]. Feb 1, 2010 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/regionalna-politika-v-sr
- EURACTIV. Regionálna politika a rozvoj. Euractiv.sk [online]. Feb 1, 2010 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/ministerstva-a-operacne-programy>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/regionalny-operacny-program/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk [online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/regionalny-operacny-program/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-zivotne-prostredie/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-doprava/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-vyskum-a-vyvoj/>

- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-vzdelavanie/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/konkurencieschopnost-a-hospodarsky-rast/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-zamestnanost-a-socialna-inkluzia/>
- EUROFONDY. Operačné programy SR. Webnode.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/op-technicka-asistencia/>
- EUROFONDY. Články a komentáre. Webnode.sk [online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://eurofondy.webnode.sk/clanky-a-komentare/cerpanie-eurofondov/clanky-a-komentare/>
- EUROPSKAUNIA. EÚ a občania. Europskaunia.sk [online]. ©2006-2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/276/9>
- NSRR. PO 2004-2006. Nsrr.sk [online]. © 2008 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/operacne-programy--programove-dokumenty-a-iniciativy-spolocenstva-v-po-2004-2006/>
- OPBK. Úvodná stránka. Opbk.sk[online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://www.opbk.sk/>
- ROP. Operačný program. Ropka.sk [online]. [cit. 2012-05-13] Dostupné z: <http://www.ropka.sk/operacny-program/>

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

EÚ	Európska únia
NUTS	Nomenklatúra územných štatistických jednotiek
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF	Európsky sociálny fond
EAGF	Európsky poľnohospodársky garančný fond
FIFG	Európsky fond pre rozvoj vidieka
SR	Slovenská republika
ŠR	Štátny rozpočet
HDP	Hrubý domáci produkt
HNP	Hrubý národný produkt
NSRR	Národný strategický referenčný rámec
NRP	Národný rozvojový plán
NPRR	Národný plán regionálneho rozvoja
OPV	Operačný program Vzdelanie
OPVaV	Operačný program Veda a výskum
OPZaSI	Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
OPIS	Operačný program Informatizácia spoločnosti
OPBK	Operačný program Bratislavský kraj
OPZ	Operačný program Zdravotníctvo
OPKaHR	Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast
OPD	Operačný program Doprava
OPŽP	Operačný program Životné prostredie
OPTP	Operačný program Technická pomoc
Tzv.	Takzvané

ZOZNAM OBRÁZKOV A GRAFOV

Obrázok 1 Územie SR v členení na regióny NUTS 2 a NUTS 3 podľa cieľa „Konvergencia“ a „Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť“	30
Graf 1 Percentuálne zobrazenie úspešnosti čerpania zazmluvnených a vyčerpaných finančných prostriedkov na celkovom záväzku	40
Graf 2 Nominálne zobrazenie úspešnosti čerpania zazmluvnených a vyčerpaných finančných prostriedkov na celkovom záväzku	41
Graf 3 Financie vyčerpané z fondov EÚ a Štátneho rozpočtu projektami podľa operačných programov	42
Graf 4 Počet schválených projektov pre jednotlivé operačné programy	43
Graf 5 Regionálny operačný program	44
Graf 6 Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	45
Graf 7 Operačný program Vzdelávanie	46
Graf 8 Operačný program Životné prostredie	47
Graf 9 Operačný program výskum a vývoj	48
Graf 10 Operačný program Doprava	49
Graf 11 Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia	50
Graf 12 Operačný program Zdravotníctvo	51
Graf 13 Čerpanie fondov v Bratislavskom kraji	52
Graf 14 Množstvo schválených a zamietnutých projektov	55

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Porovnanie cieľov regionálnej politiky za posledné tri obdobia.....	24
Tabuľka 2 Platná územná systemizácia SR v zmysle uznesenia vlády SR č. 157/2002 z 20. februára 2002	31
Tabuľka 3 Podiel čerpania finančných prostriedkov podľa operačných programov a celkovo za jednotlivé obdobia	39

ZOZNAM PRÍLOH

Tabuľka operačných programov

PŘÍLOHA P I: TABUĽKA OPERAČNÝCH PROGRAMOV

Operačný program	Fond	Príspevok ES na OP	Riadiaci orgán
Regionálny OP	ERDF	1 445 000 000 €	MPRV SR
Životné prostredie	ERDF	1 800 000 000 €	MŽP SR
	KF		
Doprava	ERDF	3 206 904 595 €	MDVRR SR
Informatizácia spoločnosti	ERDF	993 095 405 €	Úrad vlády SR
Výskum a vývoj	ERDF	1 209 415 373 €	MŠ SR
Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	ERDF	772 000 000 €	MH SR
Zdravotníctvo	ERDF	250 000 000 €	MZ SR
Vzdelávanie	ESF	617 801 578 €	MŠ SR
Zamestnanosť a sociálna inklúzia	ERDF	881 801 578 €	MPSVR SR
Bratislavský kraj	ERDF	87 000 000 €	MPRV SR
Technická pomoc		97 601 421 €	MDVRR SR
VŠETKY FONDY NSRR SPOLU		11 360 619 950 €	
ERDF spolu		5 962 278 231 €	
KF spolu		3 898 738 563 €	
ESF spolu		1 499 603 156 €	

